

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1882.   Andra Kammaren.   N:o 28.

Tisdagen den 21 Mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Herr vice Talmannen ledde i detta sammanträde Kammarens förhandlingar.

§ 1.

Justerades protokollet för den 14 i denna månad.

§ 2.

Upplästes och lades till handlingarne ett så lydande protokoll:

Protokoll, vid sammanträde med de ledamöter af Riksdagens Andra Kammare, hvilka blifvit utsedde att jemte Herr Talmannen tillsätta Kammarens kanslipersonal och vaktbetjening, hållet den 18 Mars 1882.

S. D. Uti ingifven skrift, som nu upplästes, hade Revisoren August Kinberg, jemte anmälan, det han, i följd af tillökning i de honom inom embetsverken åliggande göromål, vore förhindrad att vidare utöfva sin innehafvande anställning såsom notarie inom Kammarens kansli, anhållit att från och med den 22 innevarande månad varda från denna anställning entledigad. Denna anhållan bifölls; och funno Herr Talmannen och Herrar Deputerade, efter pröfning af inkomna ansökningar, skäligt att till notarie i Kinbergs ställe förordna Kanslisten hos Första Kammaren, e. o. Kontorsskrifvaren L. Kraepelien, med enahanda tjenstgöringsskyldighet, som Kinberg ålegat.

Som ofvan

H. A. Kolmodin.

§ 3.

Föredrogs och bordlades för andra gången Stats-Utskottets Utlåtanen N:is 15, 31, 32 och 33.

§ 4.

Spörssmål till
chefen för
Ecklesiastik-
departe-
mentet.

Ordet lemnades på begäran till

Herr C. A. Larsson, som yttrade: 21 § i Andra Kammarens arbetsordning innehåller: "Åskar utom dagordningen ledamot att få till Konungens rådgifvare framställa spörssmål; aflemne detsamma skriftligen uppstaldt och af bestämtdt innehåll. Kammaren beslute utan föregående öfverläggning, huruvida spörsmalet må framställas eller icke. I förra händelsen låte Talmannen vederbörande rådgifvare ofördröjligen af spörsmalet undfå del."

Jag önskar att till Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet få framställa ett spörssmål, som jemte deri åberopade transsumt har följande lydelse:

Hvarföre har lönen för biskopen i Karlstad ännu icke blifvit reglerad?

I skrifvelse till samtliga Konungens Befallningshafvande i riket den 26 Februari 1864 anbefalde Kongl. Maj:t, att genom den för reglering af presterskapets löner tillsatta nämndens försorg en fullständig utredning af lönetillgångarne vid biskopsembetena skulle verkställas och att denna, som det i skrifvelsen heter, "*nu genast*" skulle utföras i Linköping, Vexjö, Karlstad och Visby, hvilkas innehafvare till följd af nådigt beslut den 17 Juli 1858 äro, enligt innehållet i deras fullmakter, underkastade den förändring i lönevilkor, som i den åsyftade löner regleringen kan komma att bestämmas.

Denna nådiga befallning uppfyldes i första hand på så sätt, att Konungens Befallningshafvande i Karlstad dels den 12 Juli 1866 till Kongl. Maj:t öfverlemnade förslag till löner reglering i biskopens prebendepastorat Karlstad och Kil, dels den 18 December 1869 förslag till reglering af biskopens i Karlstad lön jemte de yttranden, som deröfver blifvit afgifna. I ämnet infortrade Kongl. Maj:t Kammarkollegii utlåtande, och detta afgafs äfven den 22 November 1870.

Nämnden hade upptagit inkomsterna i Karlstads prebendepastorat till 5,000 kronor utom några kålgårdar, deraf afkomsten beräknades till 300 kronor. I Kils prebendepastorat med 5 församlingar och öfver 17,000 personer hade lönetillgångarne af nämnden upptagits till 20,922 kronor. Den till biskopen anslagna kronotionden beräknades till 4,160 kronor. Dessa lönetillgångar uppgingo således sammanlagda till 30,320 kronor. Nämnden föreslog att biskopen som prebende skulle få bibehålla Kils pastorat med en till honom utgående löneinkomst af 9,186 kronor, och fyllnaden i lönen tagas af biskopslöner regleringsfonden med 2,814 kronor, så att lönen för honom uppginge till det

bestämde beloppet af 12,000 kronor. Af Kils pastorats inkomster skulle 11,736 kronor beräknas som lön åt komministerne. Karlstads pastorat skulle upphöra att vara prebende, och den behållna kronotioden indragas till biskopslöneregleringsfonden.

Mot dessa beräkningar framstälde dåvarande innehafvaren af inkomsterna, Biskop Sundberg, hvarjehanda anmärkningar, hvarigenom han kom till det slut, att, utom Kils prebendepastorat och bibehållande af hela kronotioden, ett tillskott af lönefonden vore behöfligt af 1,168 kronor och, om fonden icke hade tillgångar dertill, föreslog han, att äfven Karlstads pastorat tills vidare kunde behållas som präbende.

I sin utredning ådagalade Kammarkollegium, att Biskop Sundberg endast lemnat ett transsumt af arrendekontraktet på Ekenäs prestgäll, och att betydliga fördelar, utöfver hvad transsumtet innehöll, tillföle indelningshafvaren. Markegångspriset hade äfven af honom felaktigt beräknats. Derigenom hade han kommit till det af honom uppgifna resultat.

Församlingsboarne i Kil hade på det enträgnaste begärt, att pastoratet måtte upphöra att vara prebende, dertill det senare än Karlstad blifvit anslaget. Lönetillgångarne medgäfvö en fördelning i fem pastorat.

Detta förslag understöddes af Kammarkollegium, som dertill fann flera bevekande skäl, dels i pastoratets aflägsenhet från Karlstad, dels i dess vidsträckthet och stora folkmängd. Deremot föreslog Kammarkollegium, att Karlstad, der inkomsterna kunde beräknas till 6,000 kronor, borde bibehållas som prebende, och biskopen fortfarande behålla hela kronotioden samt erhålla fyllnad af bristen af biskopslöneregleringsfonden. I Visby och Hernösands stift hade städerna af Kongl. Maj:t bibehållits som prebendepastorat till biskoparne.

Skulle deremot hinder möta vid en reglering, och biskopen tills vidare bibehållas i besittning af de nuvarande inkomsterna, ansåg Kammarkollegium honom deraf årligen böra afstå till biskopslöneregleringsfonden 5,051 kronor 10 öre och, om Komministern i Kil afginge, ytterligare 1,344 kronor 96 öre, eller i sådant fall 6,396 kronor 6 öre.

Kongl. Maj:t återförvisade ärendet till ny behandling af nämnden den 5 Juli 1872.

Detta viktiga ärende har sålunda nära tio år legat nere utan att i ringaste mån närma sig sin lösning. Jag tager mig därför friheten vördsamt framställa följande spörsmål:

1:o. Har någon åtgärd vidtagits med anledning deraf, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller prestlöneregleringsnämnden inom Karlstads län och stift underlåtit ställa sig Kongl. Maj:ts nådiga bud och befallningar till efterrättelse?

2:o. Hafva de efter en ordnad religions- och kyrkovård suckande 17,000 personer inom Kils präbendepastorat, hvilka "på det enträgnaste begärt, att pastoratet måtte upphöra att vara prebende samt delas i fem pastorat", fått denna sin ifriga önskan pröfvad och afgjord?

3:o. Har innehafvaren af biskopsembetet i Karlstad fortfarande

*Spörsmål till
chefen för
Ecklesiastik-
departe-
mentet.*
(Forts.)

Spörsmål till
chefen för
Ecklesiastik-
departe-
mentet.
(Forts.)

fått uppbära de i löneregeringsnämndens förslag sammanlagda löne- tillgångar 30,320 kronor, efter afräkning af de ringa komminister- lönerna; samt slutligen:

4:o. Har större eller mindre del af de i Kongl. Kammarkollegii bilagda utlåtande omförmälda 6,396 Rdr 6 öre kommit biskopslöne- regleringsfonden till godo?

Då jag framlägger dessa fakta, hvilka blifvit hemtade ur Kongl. Kammarkollegii förtjenstfulla utlåtande i ärendet af den 22 November 1870, deraf ett transsumt här ofvan återopas, så har jag för ingen del velat lägga de antydda försummelserna den nuvarande chefen för Ecklesiastikdepartementet till last, ty dennes korta tjänstetid har må- hända varit allt för otillräcklig att åstadkomma frågans nöjaktiga lös- ning. Jag vill icke ens som brottslig stämpla den liknöjdhet, hvar- med innehafvarens ekonomiska omtanke öfverröstat dennes kända rätt- rådighet; men då icke mindre Konungens Befallningshafvande i länet än löneregeringsnämnden i stiftet på ett högst oförsvarligt sätt tram- pat under fötterna icke blott folkets önskingar och behof utan ännu värre sin Konungs oförtydbara bud och befallningar, så vågar jag i den moraliska rättvisans intresse tillförse mig ett sanningsenligt och upplysande svar på de framställda spörsmålen, i fall Kammaren tillåter mig desamma framställande.

Stockholm den 21 Mars 1882.

C. A. Larsson.

1870 den 22 November.

Underdånigt utlåtande angående löneroglering för Biskopen i Karlstads stift samt för presterskapet i Kils och Karlstads pastorat af Vermlands län.

S. A. K.

Sedan Kollegium härmed genomgått grunderna så väl för löne- regleringarne för biskopen som för presterskapet i de särskilda för- samlingarne, återstår det nu för Kollegium att i underdånighet yttra sig angående sättet att tillämpa dem. I anseende till den stora vig- ten att dela Kils pastorat, hvilken delning dock icke kan åstadkom- mas förr än komministerarne i detta pastorats särskilda församlingar afgått, kan denna tillämpning nemligen icke genast blifva definitiv, utan måste äfven afse den föregående öfvergångsperioden. Kollegium får härjemte i underdånighet bifoga uträkning å Biskopens löneinkom- ster efter medelmarkegången för de tjugo åren 1845 till 1864, som föregingo nämndens förrättning med Karlstads stads- och landtför- samlingar samt Kils församling såsom prebenden, utvisande en lönein- komst af 14,400 rdr 46 öre; och om härifrån afräknas en lön för hvar- dera vice pastorn af 1,000 rdr, som Kollegium i underdånighet anser tillräcklig, jemte hushyresmedel af 400 rdr åt den i Karlstad, under det

vice pastorn i Kil erhåller fri bostad å pastorsbostället derstädes, återstår för Biskopen det lönebelopp af 12,000 rdr, som är för honom i nåder faststaldt. Men då, innan Kils församling hinner blifva skild från sina nuvarande annexförsamlingar och förvandlad till eget pastorat, det skulle vara obilligt mot dervarande komministrar att icke förhjelpa dem till de högre löneinkomster, nämnden föreslagit, helst Biskopen derigenom skulle komma att under tiden åtjuta en alltför betydligt större lön än åt honom är afsedd, får Kollegium i underdånighet hemställa, att nämndens löneregleringsförslag i afseende på komministrarne under denna öfvergångsperiod måtte få gå i verkställighet. Härigenom skulle dock till en början Biskopen af sina båda odelade prebende-pastorat och af kronotionde, enligt hvad nyssnämnda uträkning utvisar, uppbära en årlig inkomst af 16,160 rdr 46 öre, i hvilket fall det belopp af kronotionde med forsellön samma uträkning upptager, till ett värde af 4,160 rdr 44 öre, torde böra temporärt indragas till biskopslöneregleringsfonden. Detta löneöfverskott kunde till och med komma att ökas till 6,396 rdr 6 öre, om komministern i Kil först komme att afgå, och för denna händelse borde ej allenast hela kronotionden med forsellön, 5,051 rdr 10 öre, utan ock derutöfver ett belopp af 1,344 rdr 96 öre af arrendet för Eknäs till samma fond ingå. Men allt eftersom komministrarne afginge, skulle denna fondens tillfälliga inkomst förminskas, och om komministern i Kils socken blefve den sist afgående, komme enligt uträkningen lönebrister för Biskopen till olika belopp att uppstå, hvadan tillfällig lönefyllnad, uppå vederbörandes underdåniga anmälan, då synes böra från denna fond åt honom i nåder utanordnas, till dess att normalstaten hunne att träda i tillämpning. Då med bildandet af biskopslöneregleringsfonden frigörande af prebendepastorat egentligen åsyftats, och enligt 8 punkten i Kongl. Brevet den 15 Juni 1861 å densamma uppkommande behållningar må af Eders Kongl. Maj:t användas till sådane utgifter, som af denna lönereglering kunna blifva en nödvändig följd eller tjena till dess fortskyndande, kan hvarken en sådan tillfällig inkomst eller utgift, som Kollegium nu ifrågastält, anses för dess ändamål främmande, utan torde Eders Kongl. Maj:t i nåder finna skäl dertill lemna bifall.

De till målen hörande handlingar bifogas underdånigst, och Kammarkollegium framhårdar etc. Stockholm etc.

THYSELIUS.

WRANGEL.

BILLBERGH.

Hasselgren. Andersson.

I transnumerade delar rätt afskrifvet; betygar. Stockholm den 20 Februari 1882.

Ex officio

C. af Klinteberg,
Registrator.

*Spörsål till
chefen för
Ecklesiastik-
departe-
mentet.
(Forts.)*

Spörsmål till
chefen för
Ecklesiastik-
departe-
mentet.
(Forts.)

På derom af Herr vice Talmannen gifven proposition, beslöt Kam-
maren att ifrågavarande spörsmål, som nu skriftligen uppställt af
Herr C. A. Larsson aflemnades, finge till Herr Statsrådet och Chefen
för Kongl. Ecklesiastikdepartementet framställas.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 14 a, angående regleringen af ut-
gifterna under riksstatens Åttonde hufvudtitel;

Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Utlåtande N:o 1, i an-
ledning af väckt motion om höjande af Riksbankens grundfond; och

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 4
(i samlingen N:o 6), med anledning af Herr A. Gumælii motion om
ändring i formen för Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för
nästa sammanträde.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>O. Melin</i>	under 8 dagar från och med den 22 Mars
„ <i>A. Hansson</i>	„ 13 „ „ „ „ 27 „
och „ <i>E. A. Lundblad</i>	„ 12 „ „ „ „ 28 „

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.

Onsdagen den 22 Mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 15 innevarande
månad förda protokoll.

§ 2.

Upplästes två så lydande sjukbetyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, Borgmästaren E. Thomasson är på grund af sjukdom (gallstenskolik) tillsvidare förhindrad att deltaga i Riksdagens förhandlingar, intygas
Stockholm den 22 Mars 1882.

E. Ödmansson,
Med. D:r.

Att Borgmästaren Herr V. Ekenman, som lider af Catarrhus gastrointestinalis, tillvidare är förhindrad att lemna sina rum, intygas
Stockholm den 22 Mars 1882.

K. Kjerner,
Med. D:r.

§ 3.

Föredrogos, men blefvo för andra gången bordlagda:
Stats-Utskottets Utlåtande N:o 14 a;
Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Utlåtande N:o 1; och
Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 4 (i samlingen N:o 6).

§ 4.

Skedde föredragning af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 25, i anledning af väckt motion om upphäfvande af nu befintliga familjefideikommiss i fast egendom.

Om upphäfvande af familjefideikommiss i fast egendom.

Uti ifrågavarande motion, afgifven inför Första Kammaren af Herr *A. O. Wallenberg* (motionen N:o 24), var följande förslag framställt: "att ett sådant tillägg till § 1 i 16 kap. Ärfdabalken införes, hvarigenom bestämmes: att de familjefideikommiss, som nu finnas, komma ej att längre bibehålla denna sin egenskap än i nuvarande innehafvares hand och deras efterföljares, som äro födde senast inom 1885 års utgång, och att fideikommiss erhålla egenskap af arfvejord, när ingen till succession berättigad arfvinge finnes, som blifvit född senast inom 1885 års utgång."

Utskottet hade tillstyrkt, att motionen icke måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd.

Enligt anteckning å utlåtandet voro reservationer mot detsamma inom Utskottet anmälda:

dels af Herr *Smedberg*, med hvilken Herrar *Levin*, *Anders Persson* och *Johannes Jonson* instämt, och som för sin del gjort en så lydande hemställan: "att Riksdagen uti underdånig skrifvelse anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga

Om upphäfvande af familjefideikommiss i fast egendom.
(Forts.)

förslag till lag, hvarigenom den vid viss egendom fästade fideikommissnatur må upphöra“;
dels ock af Herr *Folke Andersson*.

Rörande detta ärende uppstod nu öfverläggning, hvarunder anfördes af

Herr Smedberg: Jag vet naturligtvis, att, äfven om Andra Kammaren nu skulle i denna fråga fatta ett beslut i motsatt riktning mot det Lag-Utskottet tillstyrkt Riksdagen, frågan för denna riksdag dock är fallen, då Första Kammaren redan bifallit Utskottets hemställan. Men då jag varit af en annan mening än Lag-Utskottet och således reserverat mig mot dess betänkande, kan jag icke underlåta att yttra några ord till försvar för min reservation.

Jag ber att för sådant ändamål till en början få för Kammaren uppläsa några stycken af Lag-Utskottets utlåtande vid 1809—1810 årens riksdag med anledning af en af Borgmästaren Lindström då väckt motion om inskränkning i friheten att inrätta fideikommiss. Utskottet yttrade dervid bland annat följande: “Mångfaldiga äro de missbruk, hvartill i synnerhet donations- och dispositionsfriheten hittills föranledt.

“Man har föreskrifvit en successionsordning för alla tider enligt hvilken en enda arfvinge, ja, äfven en oskyld, skulle på lifstid innehafva fastigheter, utan afseende på, om förre innehafvaren skulle derigenom nödgas lemna de flesta eller alla sina barn i saknad af nödig uppfostran och understöd i deras omyndiga år; och man har härigenom icke sällan lagt grund till en fattigdom, så mycket mera skadlig, som för de sålunda förörrättade barn och bröstarfvingar, i deras lyckligare faders och moders lifstid vane vid ett bekvämare lefnadssätt, det mera än för andre blifvit svårt eller omöjligt att med smärre tillgångar kunna hafva sin bergning, äfvensom deras ovana vid vissa yrken eller vana att anse dem för sig mindre tjenliga gjort dem mera oskicklige att i deras egen flit och omtanke söka utvägar till uppehälle och förkofran.

“En så inskränkt egare, som hvarken af allmänna lagens visa stadganden om arf eller af något sitt förordnande kan hoppas skydd för de uteslutna barnen, utan förutser, att egendomen skall tillfalla antingen en oskyld eller tilläfventyrs den af barnen, som gifver minsta hopp om medlidsamhet och allraminst om faderlig omvårdnad för delottlösa, kan icke annat än anse egendomen mera för en annans än för sin; och i följd häraf blifver hans intresse rakt stridande emot all varaktig förbättring, och hans bemödanden skola gå derpå ut, att fördubbla och i förtid upptaga afkomsterna, till förment förmån för de från egendomen uteslutna, men till skada för efterträdarne, någon gång ock för sig och dem, hvilkas bästa han sökt befordra, men alltid till men för jordens nyttiga odling, egendomens förbättring och samhällets deraf beroende styrka.

“Man har för evärdeliga tider föreskrifvit lagar för hvar och en innehafvares frihet att egendomen förvalta och begagna, utan att

tänka derpå, att genom tiders förändrade skick slika inrättningar, om ock någon gång i förstone nyttiga, kunde för egendomens förmånliga häfd och samhällets bästa blifva hinderliga.

“Man har också för all framtid förbjudit innehafvarne att egendomen föryttra och förpanta, hvarigenom händt, dels att den vanliga utvägen genom låns upptagande emot inteckning varit dem betagen, till medarfvingars utlösen samt vinnande af nödiga förlag till byggnad, häfd och förbättring, dels å andra sidan att den lysande lefnad, en innehafvare i början kunnat föra, gifvit honom lätthet att erhålla försträckningar, hvilka slutligen haft den påföljd, att han sjelf blifvit skild från afkomstens begagnande, utan att borgenärerne ändock kunnat erhålla hvad dem tillkommit.

Om upphäfvande af familjefideikommiss i fast egendom.
(Forts.)

“Man har gjort fideikommiss, hvilkas innehafvare varit ålagdt att använda godsets afkastning till egendomens förökande under enahanda fideikommiss-vilkor; en inrättning, som, om ock dess skadlighet i politiskt afseende åsidosattes, i alla fall är en ibland de mest illa beräknade, helst ofelbart är, att människors krafter äro inskränkta, och att en allt för stor egendom i en mans hand gifver mindre afkomst och föder vida mindre människor, än om den vore emellan flere verklige egare delad.

“Icke mindre skadliga hafva de stiftelser varit, som, ehuru aflägsa samt för odling och samhäfd obehäflige flere gods kunnat vara, likväl föreskrifvit, att de skulle hållas tillsammans och icke ens få bortbytas.

“Hvilken oenighet i familjerna och hvilka obehagliga rättegångar hafva icke de stiftelser förorsakat, enligt hvilka vissa egendomar skulle för alltid innehafvas af flere som egare, utan rätt för någon till skiftesvitsord?

“Ja, man har äfven sett förordnanden, som föreskrifvit beständig delning, utan rätt för delegare att lösa hvarandra ut, som för egendomens besittning gjort till evärdeligt vilkor, att innehafvaren skulle lefva ogift, ej få beklåda någon statens tjenst och mer dylikt. Och till hvilka andra orimligheter en oinskränkt frihet kan föranleda, är af dessa exempel lätt att förutse.

“Huru hinderliga för jordens nyttiga häfd, egendomens förbättring och samhällets bästa slika inrättningar måste blifva, inser hvar och en, som härutinnan fördomsfritt dömer.

“Och då härtill kommer, att en oinskränkt frihet för enskilde att ändra arfs- och eganderättslagarne för tillkommande tider icke kan stå tillsammans med det af Riksens Höglofflige Ständer vid denna riksdag tagna beslut om frihet för en hvar att all slags jord genom laga fång förvärfa, samt att samma frihet åsyftar att göra vår allmänna lag onyttig i dess vigtigaste delar och i stället förtydliga lagar, som beständigt kunna förbättras och fullkomnas, anskaffa speciella förordnanden för särskilda gods, hvilka, ehuru orimliga och otydliga, ja äfven oläsliga de ock kunna vara, likväl göra anspråk på en varaktighet, som icke en gång för våra grundlagar, enligt nu gällande Regeringsform, funnits nödvändig, anser Lag-Utskottet sig ega fullkomlig anledning föreslå följande närmare bestämmelse och tillägg vid det för detta ämne lämpliga lagens rum, 16 kap. 1 § Ärfda-Balken.“

Om upphäfvande af familjefideikommiss i fast egendom.
(Forts.)

Och detta föranledde Kongl. Maj:t att utfärda 1810 års förordning angående förbud emot stiftande af nya fideikommiss. Motionen var icke väckt i annan syftning än denna; — hade den afsett upphäfvande af de redan bestående fideikommissen, skulle nog såväl Lag-Utskottet tillstyrkt som Rikets Ständer bifallit äfven den. Lag-Utskottet vid 1882 års riksdag deremot har nu afstyrkt det förslag i sådan rigtning, som blifvit af en ledamot i Första Kammaren framställt, utan att, så vidt jag förstår, hafva därför anfört några giltiga skäl. Det enda verkliga skäl för sitt utlåtande, som Utskottet anfört, skulle vara, att "några särskilda olägenheter af nuvarande fideikommiss i fast egendom hafva icke heller, Utskottet veterligen, försports; och ingen anledning synes därför Utskottet vara för handen att bifalla ett förslag, hvarigenom dessa gods skulle öfvergå till arfvejord, utan att ens befintliga eventuelle fideikommissarier skulle lemnas tillfälle att å släkten vägnar sig yttra, än mindre deras bifall skulle erfordras."

Men Utskottet yttrar likväl något längre ned, att "genom tillämpning af denna författning synas Utskottet de olägenheter, som — hufvudsakligen för fideikommissarierna sjelfve — någon gång onekligen uppkomma af gällande fideikommiss-stiftelser, väsentligen kunna undanröjas med bibehållande af bestående lagstiftnings grund."

Der medgifver dock Utskottet, att olägenheter af fideikommissinstitutionen kunna komma. Detta är äfven en sanning, som jag med mångtaliga exempel skulle kunna bestyrka, och det förundrar mig, att Utskottet säger sig ej känna några verkliga olägenheter till följd af de nuvarande förhållandena. Jag vill nu inskränka mig till att endast åberopa ett enda dylikt exempel, som inträffade för omkring ett tiotal år sedan. Det var en fideikommissarie, som, i likhet med många andra, var i hög grad slösaktig, förstörde skogarne å sitt fideikommiss samt lät egendomen i alla afseenden förfalla. Han blef i anledning häraf satt under förmyndare och dog efter någon tid alldeles utfattig. Hans efterlemnade euka fick icke qvarbo å fideikommisset utan föll fattigvården till last. Den afidnes son, som öfvertagit egendomen, kunde icke efter fideikommissbrevet åläggas att af egendomens afkastning försörja sin moder; dock lyckades slutligen fattigvårdsstyrelsen, som naturligtvis härmed var föga belåten, att hos Kongl. Maj:t få den nye fideikommissarien förpligtad att bidraga till moderns uppehälle. Fideikommissinnehafvarens systrar, åter, hvilka voro i den ålder att de ansågos arbetsföra, fingo sjelfva söka förtjena sitt bröd, och den ena af dem försörjde sig med bakning af småbröd, tvätt och strykning. Sålunda saknas visst icke exempel derpå, att fideikommissstiftelser ledt till stora olägenheter, men jag skall nu icke besvära Kammaren med att upprepa flera dylika exempel, ehuru många finnas att anföra.

Jag tror därför att en undantagslag sådan som denna, hvilken har medfört sådana verkningar, icke bör bibehållas. Och då motionären föreslagit, att upphäfvande af nu befintliga familjefideikommiss icke skulle gälla andra än de arfvingar, som födas efter år 1885 och således ett bifall till motionen icke på ringaste sätt skulle kränka de nuvarande fideikommissinnehafvarnes rätt, kan jag icke finna någon

anledning, hvarför Riksdagen icke skulle kunna bifalla ett sådant förslag. Måhända är emellertid denna fråga af ömtåligare beskaffenhet och har större dimensioner än jag kunnat föreställa mig. Det är också för sådant fall som jag icke tillstyrkt motionens antagande i dess nuvarande skick, utan i stället i reservationen föreslagit, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t behagade utreda alla på denna frågas lösning inverkan omständigheter samt derefter till Riksdagen inkomma med förslag i ämnet.

Jag skall således anhålla om proposition på afslag å Utskottets utlåtande och bifall till min reservation.

Häruti förenade sig Herrar *Lars Börjesson, J. Andersson* i Bal-
torp, *Norén, Jöns Persson* och *A. P. Lind*.

Herr Fredenberg: Ehuru en diskussion i denna fråga icke kan leda till något praktiskt resultat, då Första Kammaren redan afslagit Herr Wallenbergs motion, anhåller jag likväl att få instämma i densamma, emedan jag anser, att ett förslag, som stöder sig på rättvisa och humanitet, icke bör eller förtjenar att med likgiltighetens tystnad förbigås. Ett uttalande från Andra Kammarens sida i motionens syfte har dessutom, såsom en opinionsyttring, alltid sin stora vikt och betydelse och skall derjente, såsom jag hoppas, icke så litet bidraga till, att denna humanitetsfråga inom en icke allt för afägsen framtid får en lycklig lösning. Om fideikommissrätten under forna tiders sociala förhållanden ur politisk synpunkt möjligen kunnat försvaras, kvarstår den dock i vår tid, med dess mera utvecklade rättsmedvetande, såsom en hjertlös protest mot den lika arfsrätten, hvilken är en af de vackraste minnena från konung Oscar I:s regering. Man påstår visserligen, att den af Herr Wallenberg föreslagna lagen kränker en föräldrad testamentsrätt, men redan för öfver 70 år sedan underkände både konung och riksdag rättigheten att stifta fideikommiss; och högre än "familjens heder och konservation" ställer jag samvetets och statens rätt att låta alla barnen i familjen ligga fadershjärtat lika nära.

Lag-Utskottet säger i sitt utlåtande, "att de bestående fideikommissstiftelserna i fast egendom uti vårt land icke hafva det omfång, att några betänkligheter synas kunna möta mot deras bibehållande", samt "att af den fasta egendomen i riket fideikommissen utgöra en jmförelsevis så ringa del, att något allmänt nationalekonomiskt intresse icke synes kunna åberopas för deras upphäfvande". Derpå vill jag endast svara att, äfven om man, såsom Lag-Utskottet här gjort, helt och hållet bortser från det rättsmedvetande, som i vår nuvarande arfslag såras genom fideikommisslagstiftningen, har frågan dock ur statsekonomisk synpunkt en icke så ringa betydelse, som Lag-Utskottet synes vilja framhålla. Genom den nuvarande fideikommisslagstiftningen stanna hos ett fåtal personer fastigheter till ett värde af öfver 85½ millioner kronor, hvilka, fördelade på flera händer, skulle kunna vara till långt mera nytta och välsignelse såväl för hela landet som för de individer, hvilka nu lida af denna hårda och naturvidriga testamentsrätt.

Om upphäfvande af familjefideikommiss i fast egendom.
(Forts.)

vände af
familjefidei-
kommiss i
fast egendom.
(Forts.)

Enär således Herr Wallenbergs motion icke, enligt mitt förmenande, kränker eganderätten, utan endast afser att återgifva åt mången familjemedlem den arfsrätt, som han under vår tids humanare rättsuppfattning aldrig skulle förlorat, och då jag dessutom anser en förgången tids hårda lagstiftning icke vara så helig, att den under alla omständigheter bör fortfarande gälla, jag skulle nästan vilja säga till skada för hela landets materiella och sedliga utveckling, anhåller jag att få instämma i den reservation, som här afgifvits af Herr Smedberg och medreservanter.

I detta yttrande instämde Herrar *P. Pehrsson* i Törneryd, *F. G. Sandwall*, *E. Olsson*, *Sv. Andersson* i Plöninge, *Johan Jönsson*, *Beijer*, *P. M. Larsson* i Löa, *J. E. Ericsson* i Ahlberga, *Magnus Andersson*, *Hedlund*, *A. Hansson*, *O. Andersson* i Lyckorna, *Sv. Andreasson* i Tollered, *Magni*, *Wallenius*, *C. Johansson*, *Eliasson*, *Lundblad*, *J. Sandwall*, *L. Nilsson*, *Marcuson*, *C. Persson*, *Svensén* och *Jöns Persson*.

Herr *J. Anderson* i Tenhult: Den motion, som ligger till grund för Utskottets betänkande, hade förtjent ett bättre öde än det, som kommit den till del. I 1734 års lag hafva åtskilliga, numera icke tidsenliga, bestämmelser blifvit förändrade. Jag ber att få påpeka endast några få af dem. Uti 10 kapitlet Giftermålsbalken stadgades, att qvinna eller hustru skulle få en tredjedel af boet, då boet upplöstes, men mannen deremot två tredjedelar. Vidare förekommer i 2 och 3 kapitlet Ärfdabalken att mannen, då dödsfall inträffar, skulle ärfva två tredjedelar, men qvinnan endast en tredjedel. I Jordabalkens 5 kapitel tilläts personer att genom börd köpa den jord, hvilken deras släktingar afstått. Deruti har en förändring vidtagits. Vidare har skett en förändring i förmånsrätten för onyndiges egendom så till vida, att denna rätt blifvit satt efter inteckningsrätten.

Dessa förändringar hafva befunnits vara af behovet påkallade och hafva äfven af sådan anledning blifvit vidtagna. De beröra den enskildes rätt mycket mera än det nu föreliggande förslaget, hvilket är en obetydlighet i jemförelse med många andra. Jag anser det vara mycket orimligt att en familjefader, som har flera barn och är innehafvare af en fideikommissegendom, icke eger att på något sätt förordna om denna sin egendom. Jag har mig särskildt bekant ett ställe, hvarest fideikommissarien hade åtta barn, alla döttrar. När familjefadern afled, öfvergick egendomen till en långt aflägsen släkting. Den aflidnes barn fingo deremot ingenting. Med sådana exempel för ögonen har jag all anledning att yrka bifall till motionen i det skick den framstälts och får således anhålla om afslag å Utskottets betänkande.

Herr von der Lancken: Herr Talman! Mine Herrar! Jag är Utskottet tacksam därför att det, enligt min åsigt, satt denna sak på sin rätta ståndpunkt. Utskottet säger nemligen i sitt betänkande: "det är endast ett verkligt nödtvång, som kan berättiga att bryta lagligen tillkomna och lagligen bestående dispositioner af enskilde" Jag vill icke gå så långt i doktrinär tillämpning af rättsståndpunkten,

att jag rent af vill säga, att det är omöjligt upphäfvaf fideikommissen. Jag vet mycket väl, att rättsgrundsatsen får vika för nödtvång, men också endast då *verklig nöd* är å färde, det är, när en konflikt uppstår mellan statens högre ändamål och den enskildes rätt. Då 1686 års författning gälde, var individen lagligen berättigad att instifta fideikommiss, och staten har derigenom lagligen grundlagt detta rättsinstitut. Det bör följaktligen vika endast för nödtvång, och först då det ådagalägges, att detta verkligen är för handen, kan ett upphäfvande från statens sida anses berättigadt. Men någon sådan bevisning har ej åstadkommits. Jag tror nemligen, att hvarken i politiskt, socialt eller nationalekonomiskt afseende olägenheterna af fideikommiss kunna sägas vara så stora, att ett så djupt ingrepp i det lagligt bestående, som nu är i fråga, kan försvaras. Jag önskar uppriktigt, att det åtminstone må finnas någon punkt, dit statens omnipotens icke sträcker sig.

Särskildt ber jag att få fästa herrarnes uppmärksamhet på den omständighet, att väl icke alla fideikommiss böra skäras öfver en kam. De hafva tillkommit på grund af olika testamentshandlingar och de bestå under för hvart och ett af dem vexlande förhållanden. Att då, såsom nu åsyftas, med ett enda kraftigt grepp utan närmare undersökning på en och samma gång upphäfvade dem alla, synes mig vara alltför våldsamt. Herr Smedberg yttrade, att 1810 års lagstiftare erkände denna grundsats. Jag tror icke att så var fallet. Dessa lagstiftare förbjödo visserligen inrättandet af fideikommiss för framtiden, men de ingrepo icke i redan bestående förhållanden. Jag yrkar bifall till Lag-Utskottets betänkande.

Herr Rundgren: Herr Talman! I likhet med den föregående talaren kommer jag till samma slutsats som Lag-Utskottet. Men deremot kan jag icke gifva samma erkännande som han åt Utskottets motivering. Jemför man detta betänkande med det af Utskottet i fråga om den litterära eganderätten afgifna utlåtande, som nyligen blifvit behandladt här i Kammaren, så måste man finna, att det är en väsentlig skillnad, då det heter der, att det vore rättsmedvetandet, som skulle nödgä svensk man att icke släppa hela den utländska literaturen på oss utan att betala för det ena eller det andra. Der är således en stor vikt lagd på rättsmedvetande och rättsgrundsats. Här åter, der det gäller en så vigtig rättsgrundsats som den förevarande, vill man endast i förbigående vidröra densamma. Man förutskickar den anmärkningen, att i åtskilliga främmande länder, såsom Frankrike, Nederländerna och Italien, der har denna fideikommissseganderätt upphört. Sedermera säger man, att fideikommissen här i Sverige icke hafva vunnit den utsträckning, att man egentligen behöfver hysa några betänkligheter mot deras bibehållande. En passant säges det visserligen, att det är endast verkligt nödtvång, som kan berättiga att bryta lagligen tillkomna och lagligen bestående dispositioner, och likaledes, att man väl borde inhemta eventuella fideikommissariers yttrande i denna sak.

Mig synes, som om man, genom att besluta i den rigtning, hvil-

Om upphäfvande af familjefideikommiss i fast egendom.
(Forts.)

Om upphäfvande af familjefideikommiss i fast egendom.
(Forts.)

ken tyckes omfattas af en stor del af Kammarens ledamöter, skulle framkalla ett våldsamt brytande af all rättsgrundsats. Hvert skulle det leda, om man icke erkände en lagligt grundad disposition. Man hyser ju betänkligheter mot förändringar i testamentsrätten och anser att den måste fortfara till dess den kan å godvillig väg afskaffas, och likväl kunna mot densamma, enligt min tanke, större och viktigare anmärkningar göras än i afseende å fideikommissen. Testamentsrätten är ju en rättighet, som måste respekteras, äfven om testamentet skulle innehålla bestämmelser, hvilka äro alldeles afvita samt i vissa hänseenden icke tillämpliga; och likväl aktas denna rätt så helig, att den bibehålles. Med ett ord, på alla håll tillses i ett ordnad samhälle att det, som på laglig väg tillkommit, icke skall brytas. Jag vill därför nu icke fördjupa mig i några detaljer, huruvida åtskilliga fideikommissarier på ett orätt sätt uppfattat sin ställning, eller huruvida dispositionen i afseende på viss fideikommissegendom är klandervärd. Det är för öfrigt en sak, som icke bör hafva något inflytande på bedömandet af frågan om rättsgrundsatsen. För ingen del vill jag således instämma uti det som tyckes vara flertalets inom Kammararen åsigt — eller att här åvägbringa en opinionsyttring mot fideikommiss — och jag får väl utsätta mig för en anmärkning, som vanligen framkastas när jag söker gifva skäl för mina åsichter, nemligen att man icke väntat sådant från det hållet.

Grefve Sparre: Herr Talman! Mine Herrar! Då jag begärde ordet, var det under den allmänna acklamation, som följde den förste talarens yttrande, och min afsigt var blott att, då jag icke såg någon annan af Lag-Utskottets ledamöter här närvarande än de, som emot dess föreliggande betänkande reserverat sig, anföra några skäl för samma betänkande, på det att man icke må kunna säga, att det bifall, hvarmed motionen här helsats, varit alldeles enhälligt. Sedan dess hafva tvenne talare yttrat sig i motsatt riktning, och jag kunde således inskränka mig till att påpeka, att fideikommissens upphäfvande icke är en enhällig önskan. Jag ber emellertid att få tillägga några ord.

Man är, mine Herrar, i allmänhet inom detta rum särdeles ömtålig om eganderätten, och detta med skäl. Eganderätten utgör ju samhällets grundval, och de förhållanden, under hvilka den tillkommit, måste respekteras; det är villkoret för ett lugnt framåtskridande. Nu veta vi, hurusom i följd af vissa revolutionära rörelser i andra länder åtgärder vidtagits för upphäfvandet af bestående rättsförhållanden, såsom, på sätt Utskottet påpekat, händelsen varit i Frankrike år 1849, i Italien år 1865 och i Danmark år 1866. Men vi befinna oss lyckligtvis icke i revolutionära förhållanden, utan allt går lugnt och stilla till hos oss. Jag bestrider ingalunda, att i vårt land Konung och Riksdag kunna besluta och dekretera hvad de vilja, och således äfven fideikommissens upphäfvande. Jag hemställer dock, huruvida en sådan åtgärd vore fullt riktig ur juridisk synpunkt, och huruvida det icke vore stridande mot detta "rättsmedvetande", som talaren på

vestmanlandsbänken så mycket framhållit, om genom ett beslut af lagstiftningen en egendom helt enkelt öfverflyttades från en person till en annan. Ty då det nu är en gång så, att i följd af fideikommissstiftelsen den äldste sonen eller någon gång den äldsta dottern blir egendomens egare, så kan man väl icke fränhända dem densamma och tilldela den åt andra. En sådan åtgärd från lagstiftningens sida kan, enligt min åsigt, icke försvaras. Ehuruväl jag således, såsom sagdt, icke bestrider att Konung och Riksdag gemensamt kunna stifta lagar och äfven dekretera verkställighet af sina beslut, så påstår jag dock, att i detta fall rättsmedvetandet icke allenast icke fordrar en sådan ändring, utan att det fordrar, att en gång bestämda rättigheter skola respekteras. På samma sätt skulle man ju kunna dekretera upphäfvandet af de stiftelser, som gjorts för vissa institutioner, såsom för hospitalen, barnhuset i hufvudstaden, de Hvitfeldtska godsens i Hal-land, de gustavianska godsdonationerna till Upsala akademi m. fl. och flytta eganderätten till de fastigheter dessa stiftelser ega från den ene till den andre. Huruvida detta i allmänhet kunde vara egnadt att uppmuntra folk att fortfarande göra dylika donationer till det allmänna bästa, det vill jag lemna osagdt. Således måste jag ur rättmätighetens synpunkt motsätta mig en åtgärd, hvarigenom en persons egendom öfverflyttas till en annan.

Om upphäfvande af familjefideikommiss i fast egendom.
(Forts.)

Det förmenande har jemväl uttalats, att, om någon vid 1809—1810 års riksdag väckt motion om fideikommissens upphäfvande, ett sådant förslag skulle hafva blifvit bifallet. Jag vet verkligen icke hvad som kunnat blifva bifallet vid denna riksdag, men hvad jag bestämdt vet, är att något sådant förslag *icke* blef väckt, utan att Riksdagen endast beslöt ett förbud mot inrättandet för framtiden af fideikommiss. I detta afseende är lagstiftaren i sin obestriddiga rätt. En annan sak är, huruvida han är berättigad att upphäfva en redan befintlig sådan stiftelse.

Talaren på vestmanlandsbänken har vidare yttrat, att det här gälde en humanitetsfråga, ur den synpunkten att icke barnen få ärfva lika. Det kommer sig deraf, att fideikommissarien icke eger fastigheten, utan innehar egendomen under det vilkor, att den vid hans fränfälle skall öfverlemnas åt en viss person, vanligen den äldste sonen. Detta kan visserligen vara ledsamt för syskonen. Men denna olägenhet, att icke få ärfva något efter sina föräldrar, träffar allt många andra barn, som vi veta. Fideikommissstiftelserna sakna för öfrigt icke sin nytta i afseende på barnens uppfostran; det har exemplet från Englands majoratsinstitutioner visat. Man har visserligen hört det påståendet uttalas, att barnen af fideikommissarier under föräldrarnes lifstid blifva vanda vid ett bekvämt och sysslolöst lif, hvaraf de lida men, när de sedan sjelfva en gång skola försörja sig. Men icke är det institutionens fel, att föräldrarne illa uppfostra sina barn. I England, der hålla fideikommissarierna sina barn till arbete, på det de må kunna ärligt förtjena sitt bröd. Och fideikommissarierna äro i vanligaste fall i den ställning, att de kunna gifva sina barn en vårdad uppfostran. Att något humanitetsintresse här skulle vara för handen, kan jag således för min del icke förstå.

Om upphäfvande af familjefideikommiss i fast egendom.
(Forts.)

Vidare säges det, att fideikommissinstitutionen tillika är till men för samhällets materiella och sedliga utveckling. Det måste jag tillstå, att jag icke heller kan begripa. Anser man att detta men härrör deraf, att en egendom stannar länge kvar, ofta från far till son, i en slägt, då måste jag säga, att erfarenheten bevisar alldeles motsatsen. Det är, mine Herrar, en af flera statsekonomiska författare uttalad mening, att det verkar välgörande för ett land, om eganderätten till jorden icke alltför mycket omflyttas och om således egaren eller brukaren, farmern eller arrendatorn få kvarblifva vid jorden. Derigenom uppstår, hvad beträffar så väl den ene som den andre, mera kontinuitet, mera lugn och mera fasthet, hvilket åter icke kan annat än verka välsignelsebringande för landets utveckling i sin helhet. Så har jag funnit förhållandet vara med afseende på de fideikommiss, som jag känner till. Men vore man äfven af motsatt mening, så måste man väl ändock erkänna att den lilla del, eller 4 procent af landets egendom, som fideikommisserna utgöra, icke kan utöfva något verkligt men för samhällets materiella och sedliga utveckling. Det kunna vi väl icke tro. Härutinnan hafva vi väl åter huggit något öfver.

Slutligen har man citerat exempel på en eller annan fideikommissarie, som dåligt skött sitt fideikommiss, och man har till och med påstått att det funnits fideikommissarie, som så vanskött sin ekonomi, att han icke ens kunnat underhålla sin moder. Men detta blef ju rättadt och den talare, som härom yttrade sig, nämnde äfven, att fideikommissarien blef i högre instans ålagd att underhålla sin moder. Skulle vi emellertid af den omständigheten, att det finnes åtskilliga egendomsegare, som sköta sin egendom dåligt, draga den slutsatsen att vi skola stryka bort eganderätten och äfven arfsrätten — ty det är också möjligt, att efterlemnade barn kunna vansköta egendomen — så skulle vi, enligt min åsigt, draga en alltför djerf slutsats.

Utskottet har väl medgifvit, att genom fideikommiss-stiftelser kunna uppstå olägenheter för innehafvare af fideikommiss derutinnan, att de icke kunna mot inteckning göra lån för egendomens förbättrande. Men Utskottet har tillika upplyst, att dessa svårigheter häfts genom förordningen den 27 April 1810, enligt hvilken en fideikommissarie kan, efter vederbörandes hörande och sedan Kongl. Maj:ts med Dess Högsta Domstol dertill lemnat bifall, upptaga sådant lån. Vi kunna således i detta fall vara temligen lugna. Derigenom att fideikommiss-egendom, som med Kongl. Maj:ts bifall intecknats, blifva exekutivt försälda, stryker ju ett fideikommiss då och ett annat då. Sålunda kunna vi utan några revolutionära åtgärder — och jag kan för min del icke annat än tillstå att det ifrågasatta beslutet går i den riktningen — nå det mål, hvartill, efter hvad man kan märka, pluraliteten inom denna Kammare sträfvar.

Herr Rydin: Då denna fråga nu kommit på tal och olika meningar i saken yppat sig, har jag ansett mig böra yttra några ord för att söka ställa frågan på den ståndpunkt, hvarifrån man kan se sjelfva frågan sådan den är. Det medges å ena sidan, att fideikommiss-stiftelserna, sådana de nu äro, på ett och annat ställe verkat skad-

ligt. Flera exempel härfpå hafva under diskussionen anförts och det bifall, som kommit motionen till del, visar också att man är öfvertygad om dessa stiftelsers skadliga inflytande. Men man har å andra sidan framhållit den invändningen, att fideikommissstiftelserna äro af den beskaffenhet, att staten icke kan på annat sätt än i form af nödvärn göra sig fri från dem. Jag skall då be att få göra den frågan: huru hafva fideikommiss tillkommit och på grund af hvilken lag? Gå vi till 1634 års lag, så finna vi, att denna lag icke innehåller någon bestämmelse, som *uttryckligen* medgifver någon rätt att stifta fideikommiss. 1734 års lag säger endast, att man kan borttestamentera egendom "med eller utan vilkor". Om man icke tager hänsyn till förutvarande förhållanden, så kan åt dessa ord: "med vilkor" icke gifvas annan tolkning än att den testamentstagare, som omedelbart emottager ett testamente, är förpligtad att uppfylla de vilkor, som äro fästa vid testamentet. Men huru kommer det sig att i dessa ord anses ligga hela fideikommissinstitutionen? Jo, därför att, innan nu gällande lag tillkom, 1686 års testamentsstadga uttryckligen medgaf rättighet att stifta fideikommiss. Nu är det likväl klart att, om 1734 års lagstiftare uttryckligen velat legalisera stiftandet af sådana testamentariska dispositioner, hade också i 1734 års lag från 1686 års testamentsstadga bort uttryckligen införas sådan bestämmelse. Det är dock ett faktum, att så icke skedde. Men låt vara huru som helst med förhållandena med rättigheten att stifta fideikommiss och 1734 års laga bestämmelser härutinnan. I allt fall har man på grund af förutvarande sed och i öfverensstämmelse med 1686 års testamentsstadga tolkat stadgandet i 1734 års lag, att man kan göra testamente *med* vilkor så, att ett medgifvande att stifta fideikommiss anses i 1734 års lag vara gifvet. Fideikommissen hafva således tillkommit på grund af en lagstiftningsakt, som möjliggjort för egaren att bestämma öfver successionen af egendom, ej allenast i första hand, utan äfven sedermera. Fideikommissen hafva således stöd mera i lagstiftarens tolerans med institutionen än i dennas uttryckliga godkännande, och detta helt naturligt, ty enligt våra gamla lagar och sedvänjor var arfsrätten den gällande grundsatsen i afseende på succession efter dödsfall. Då fideikommiss-stiftelsens fortfarande bestånd och giltighet har sin grund i en lagstiftningsakt, och den till sin natur är en singularlag, så måste den äfven kunna i lagstiftningsväg ändras. De skäl, man deremot anført, kunna ej anses afgörande. Man må respektera eganderätten huru mycket som helst, och den bör naturligtvis i hvarje land fasthållas och aktas så långt ske kan, är det dock klart, att man icke bör tänka sig, att man skall respektera eganderätten så långt, att man anser densamma innehålla rätt att bestämma för evärdeliga tider om viss succession af fast eller lös egendom. Det är orimligt att lägga i en persons vilja denna makt. Den stöder sig visserligen på den lag, som då gälde, men ändrar man lagen, kan man äfven ändra det rättsinstitut, som grundade sig på lagen, om man anser, att detta verkar skadligt.

Det är tvenne skäl, som anföras emot upphäfvandet af ett sådant

Om upphäfvande af familjefideikommiss i fast egendom.
(Forts.)

rättsinstitut, som fideikommiss i fast egendom: det ena att ingen lag får hafva retroaktiv verkan och det andra att släktens rätt måste respekteras. Hvad nu det första argumentet beträffar, veta vi att enligt våra juristers mening betyder förbudet af en lags retroaktiva verkan, att ingen lag får utöfva ett inflytande, som ändrar deras rättsställning, som voro i åtnjutande af en rättighet eller förmån, då lagen stiftades, att för dem som komma till världen eller i landet efter den nya lagens tillkomst, gäller, att de hafva att nöja sig med det förefintliga rättstillståndet. Om man besinnar detta, är det klart att något brott mot den grundsatsen, att lagen icke får verka retroaktivt, icke kan anses ske genom fideikommissens upphäfvande, på sätt motionären föreslagit.

Det andra skälet afser släktens rätt. Hvad denna beträffar, veta vi att densamma länge varit föremål för ändringar i lagstiftningen. Jag vill endast påminna hurusom rätten att genom testamente bortgifva arfvejord blifvit frigjord, äfvensom att börsrätten på senare tiden blifvit upphäfd.

Lagstiftaren har således ansett sig berättigad att, då förhållandena sådant kräfvat, göra ändringar i gällande rättsinstitution i öfrigt, der släktens rätt varit berörd.

Vi skola sedermera också något tänka efter på hvilken ståndpunkt fideikommissen för närvarande befinna sig. Man åberopar detta instituts innehafvares rättigheter, men anser sig kunna lemna ur räkningen motsvarande pligter. Men fideikommissinnehafvarne göra hvad de behaga med sina fideikommissegendomar och ingen finnes, som öfvervakar att detta rättsinstitut hålles i helgd. Ingen tillser att denna singularlag hålles uppe, utan fideikommissarierna kunna förstöra sina egendom och handskas med dem efter sitt eget behag. Huruvida de vilkor uppfyllas, hvaraf besittningsrätten betingas, lemnas utan uppmärksamhet. Ja, lagstiftningen har sjelf genom 1810 års författning visat, att staten ansett sig ega rätt att meddela tillåtelse att inteckna fideikommiss, äfvensom att befria från fullgörande af de vilkor, hvarunder de innehafvas.

Då man redan i lagstiftningen tillämpat en sådan grundsats och då förbudet mot lagars retroaktiva verkan icke här åberopas, finnes enligt mitt förmenande ingenting, som hindrar vidtagandet af lagförändringar i öfrigt i afseende å fideikommissen.

Hvad är det då som utgör svårigheten för deras borttagande? Då ett samhälle är noga i afseende å respekterandet af enskildas rätt, och detta är svenska samhället i hög grad, ligger svårigheten uti att kunna bestämma, *hvem* som skall tillerkännas fideikommissen i *det ögonblick*, då fideikommissrätten afskaffas.

Deri ligger just svårigheten vid fideikommissinstitutionens upphäfvande. Frågan gäller, huruvida det är sista innehafvaren som skall disponera öfver egendomen i det ögonblick, fideikommissrätten bortfaller, eller om dispositionsrätten tillhör hela släkten? Huru skall detta rätteligen ordnas.

Deri ligger just svårigheten och för denna svårighet får jag säga, att jag för närvarande böjer mig.

Friherre Leijonhufvud: Jag har endast begärt ordet, för att uttala att jag i allo instämmer med motionären, ty enligt min åsigt är hela fideikommissinrättningen att anse såsom en utväxt på vår svenska lag och denna utväxt vore bäst att så fort som möjligt blifva qvitt.

Om upphäfvande af familjefideikommiss i fast egendom.
(Forts.)

Hvad beträffar rättigheten att vidtaga förändringar i lagstiftningen, åsyftande upphäfvande af alla fideikommiss, instämmer jag till alla delar med Herr Rydin och tror att en sådan rätt obestriddligen finnes, ty har staten en gång medgifvit en sådan kränkning af andras rättigheter, som dessa fideikommissinstitutioner innebära, måste den också hafva rätt att afskaffa densamma.

Redan vid 1810 års riksdag vidtogs den förändring i testamentsrätten, att stiftandet af nya fideikommiss för all framtid förbjöds. Äfven åtskilliga andra lagstiftningsåtgärder i arfs- och testamentsrätten hafva under samma tider på Riksdagens initiativ vidtagits, såsom då för 25 år sedan lika arfsrätt mellan broder och syster inrättades, till hvilket beslut jag för min del med nöje medverkade. Och enär jag alltid hyst den åsigten, att fideikommissrätten borde afskaffas, skulle jag för min del icke hafva något emot att tillstyrka motionen, om den hade minsta utsigt att nu gå igenom, men för närvarande torde detta ej vara händelsen, ehuru den tid nog skall komma, då fideikommissen måste bort. Att mina efterkommande möjligen också hafva utsigt att komma i åtnjutande af stora fideikommissegendomar, inverkar alldeles icke på min öfvertygelse, att fideikommissen böra försvinna. Tiden därför är emellertid ännu icke kommen, men jag har likväl velat hafva min åsigt i frågan uti protokollet förvarad.

Herrar *J. Andersson* i Jönvik, *C. A. Larsson*, *C. I. Bengtsson*, *Ola Månsson*, *Gumaelius*, *Magnusson*, *Axell*, *C. Carlson*, *Angel*, *N. J. Boström*, *O. B. Olsson* och *Arnoldson* instämde med Friherre Leijonhufvud.

Herr vice Talmannen *Ifvarsson*: Jag skulle kanske liksom åtskilliga andra kunnat nöja mig med att instämma i den sistetalarens yttrande, men då jag icke är nog lycklig att, likasom han, hafva ett fideikommiss i perspektiv, kan jag icke instämma i allt hvad han sagt, ehuru jag kommer till samma resultat som han.

Naturligtvis leder det beslut, som vi i denna Kammare komma att fatta, för närvarande icke till någon åtgärd, när frågan redan har fallit i Första Kammaren, ett fall desto mera beaktansvärdt, som motionären otvifvelaktigt der är en framstående ledamot, men en diskussion rörande densamma kan dock hafva sin betydelse för framtiden. Jag anser det icke heller vara för snart att tala om denna fråga, ty rätteligen borde den varit bragt på tal långt före detta, och det är väl endast för det man icke velat ifrågasätta för många reformer på en gång, som denna fråga icke förr kommit på dagordningen.

Frågan är icke endast en humanitetsfråga, utan den är äfven en ekonomisk och politisk fråga på samma gång. Den är från en viss synpunkt en humanitetsfråga, och denna del af frågan hafva andra

Om upphäfvande af familjefideikommiss i fast egendom.
(Forts.)

talare redan så mycket framhållit, att jag icke skall upptaga Kammarrens tid med den delen af densamma. Den är en ekonomisk fråga i så fall, att fideikommiss vanligen icke skötas så, som de skulle skötas, om innehafvaren af densamma tillika vore egare till egendomen. Vi hafva exempel på att, medan rättegång förts om rättigheten till fideikommiss, stora skogar å detsamma blifvit helt och hållet nedhuggna, hvarigenom egendomen nära nog förstörts. Vi hafva bevis på att åbyggnaderna å många fideikommisssegendorar underhållas dåligt, och att jorden icke skötas så, som den borde skötas. Man får icke heller undra härfpå, i synnerhet om fideikommissinnehafvaren har flera barn, då han helt naturligt vill samla någon förmögenhet, som kan tillfalla de barn, som ej få någon del af fideikommisssegendomen, hvilket vanligen blott är ett enda af barnen. Vet han icke hvem, som efter honom skall få egendomen, utan det är tvetydigt, hvem som densamma skall tillfalla, är det ännu mera ett skäl för innehafvaren att icke vårda den, utan att endast söka taga af densamma allt hvad han kan taga, och dessa ekonomiska förhållanden inverka på samhället i sin helhet och således äro till skada icke blott för den, som skall få egendomen derefter, utan för landets ekonomi.

Men frågan är äfven, såsom jag redan sagt, af politisk natur och har varit det ännu mer. Jag föreställer mig, att familjefideikommissen tillkommit hufvudsakligast för att vissa familjer skulle kunna uppehålla sin ställning på riddarhuset, när ständsrepresentationen ännu fans till. När densamma sedermera upphörde, hade det varit på tiden att äfven afskaffa familjefideikommissen, emedan det derefter icke längre behöfves representanter med stora egendorar för att representera sin familj vid riksdagen.

Frågan är vidare af politisk natur i så fall, att, om de stora egendorarne kunde komma att delas på flera personer, skulle man under nuvarande representationssätt kunna få tillfälle att till ledamöter i Första Kammarren välja på flera än nu, måhända i vissa fall på 7 eller 8 personer mera, som vore innehafvare af hvar sin del af egendomen, då man nu har blott en enda att välja på.

Således tror jag, att, äfven om man betraktar frågan från flera olika synpunkter, man dock vid alla kommer till samma resultat, eller den önskan, att frågan om fideikommiss kunde så ordnas, att egendorar af denna natur komme att försvinna. Ett våldsamt borttagande af fideikommissen har väl ingen här tänkt på, och hvarken motionären eller någon af reservanterna har heller yrkat något sådant, i följd hvaraf någon farhåga för allt för hastiga eller farliga brytningar i detta fall icke är å färde. För min del tror jag, att frågan väl tål vid en föregående utredning, och att dervid en skilnad bör göras mellan familjefideikommiss och andra, emedan det kan hända, att, när fideikommissfrågan kommer att ordnas i allmänhet, man får göra undantag för ett eller annat fall. Således anser jag en föregående utredning af frågan vara behöflig, och i det hänseendet gifver jag företräde åt reservantens förslag, ehuru jag mer skulle tyckt om, att han bestämdt satt ut, att han endast afsåg familjefideikommiss. Det kan dock icke skada, att frågan skärskådas från flera håll, och att,

om man påträffar fideikommiss för t. ex vissa inrättningar, man tillser, huru äfven de lämpligast skola ordnas. Emellertid tror jag, att vi gerna kunna för tillfället antaga reservantens förslag, då det här endast är fråga om att uttala en mening, och om denna min uppfattning delas af Kammarens medlemmar, tror jag, den skall väcka frågan till allvarligt lif och leda till ett godt framtida resultat. Jag vill äfven begagna tillfället att uttrycka min glädje deröfver, att så många af Kammarens ledamöter instämde med reservanten; det gläder mig så mycket mera, som det varit ytterst sällan, som man från den ifrågavarande motionären sett framkomma något förslag, som lyckats tillvinna sig Kammarens sympatier. Om nu Kammaren bifaller reservanternas förslag, så visar det åtminstone, att denna Kammare endast fäster sig vid verkliga skäl, utan att fråga efter hvem som väckt förslaget; och önskligt skulle vara att så i allmänhet blefve fallet äfven på andra håll. Jag yrkar bifall till reservanternas förslag.

Om upphäfvande af familjefideikommiss i fast egendom.
(Forts.)

Med Herr vice Talmannen instämde Herrar *J. Andersson* i Häckenäs, *J. E. Johansson* i Forneby, *Mejenqvist*, *Folke Andersson* och *N. Nilsson* i Wrångebol.

Herr Lyttkens: En af vår tids mest framstående författare har yttrat, att en af de lagstiftande församlingarnes största och svåraste uppgifter är att undanrödja de stora orättvisor, som vi ärfv från föregående tidevarf, och att ju större och mera skärande en orättvisa är, dess skarpare är det motstånd, som möter mot dess borttagande. Sanningen af detta påstående visar sig äfven här, då man af Grefve Sparre och en annan talare får höra sådana uttalanden, som att fideikommissens borttagande skulle vara en skärande orättvisa och innebära ett svårt ingrepp i eganderätten. För min del anser jag tvärtom fideikommissens bibehållande vara en orättvisa, stridande icke blott mot de lagar vi i öfrigt hafva för arfsrätten, utan äfven mot den medfödda rättskänsla, som finnes nedlagd i hvarje människas natur. Jag vädjar till hvar och en, som är fader till flera barn, om han icke skulle anse det vara en skärande orätt att tvingas att göra sina öfriga barn arflösa för att skänka alltsammans åt en enda, och detta den, som kanske många gånger är det af barnen, som visat sig minst förtjent af att komma i ätnjutande af en dylik förmån. Och hvarpå grundar sig väl denna rättvisa? Jo, på en lag, tillkommen för ett par sekler sedan, på den tid då under våra krig på utländsk mark hvarjehanda främmande rättsseder här lyckades göra sig gällande och bland dessa äfven den, att för att betrygga slägtens anseende, skulle stora jordbesittningar samlas på en hand, under det de öfriga barnen fingo kanske intet. Det är mot denna orättvisa, att göra en del af barnen arflösa, som jag velat inlägga min protest, och det gifves mången innehafvare af fideikommiss, som sjelf erkänner denna orättvisa. Jag skulle kunna framdraga exempel på fideikommissinnehafvare, som äro fullkomligt aktningvärda och hederliga män, men hvilka se sig tvingade att begagna sig af orättmätiga utvägar för att skydda sina yngre barns rätt. De låta inteckna delar af sin egendom,

Om upphäfvande af familjefideikommiss i fast egendom.
(Forts.)

de låta den utmätas och gå under klubban och sedan inropa de den sjelfve för att kunna skänka dem åt de yngre barnen. Då man ser sådana utvägar vidtagas för att kringgå lagen, vore det då icke bättre att alldeles upphäfva en lag, som till den grad strider mot allt rättsbegrepp, som att det skall vara tillåtet för en person, som lefvat för två hundra år tillbaka, att fortfarande bestämma, af hvem egendom skall besittas.

Nu säger Grefve Sparre, att endast under revolutionära tider har man sett sådana våldsåtgärder vidtagas, som den motionären här föreslagit. Derpå vill jag svara, att det är bättre att förekomma en revolution genom att på förhand undanrödja orättvisorna. Äfven derutinnan tillåter jag mig återropa ett yttrande af en stor minister i England, som i ett tal för ett par år sedan bland annat sade: "låtom oss taga bort alla de orättvisor, som ännu trycka de särskilda klasserna i samhället, på det att, när revolutionen en gång bryter fram öfver Europa, den i vårt land må finna så få brandämnen som möjligt att kasta sig öfver". Den orättvisa, motionären här bragt på tal, är väl af mindre betydelse i jmförelse med många andra, men är den sådan, att revolutionärerna kunna kasta sig öfver den, låtom oss då, undanrödja den ju förr dess hellre.

Af Herr Rydin anmärktes, att det skulle blifva svårt att bestämma, till hvilken egendomen skulle gå, i händelse fideikommissrätten upphörde. Ja, riktigheten af denna anmärkning medger äfven jag och det är därför jag vill instämma med reservanten, att vi icke böra på rak arm bifalla motionen, utan inskränka oss till att aflåta en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t med begäran om en utredning af frågan, ty det finnes verkligen fideikommiss-stiftelser, i fråga om hvilka en utredning är högeligen af behofvet påkallad.

Grefve Sparre invände äfven, att, om vi nu upphäfva fideikommissen, så skulle nog snart ordningen komma till de donationer, som voro gjorda till förmån för fromma stiftelser och annat dylikt. Jag ber att få erinra, att härvid förekommer dock den skilnaden, att dessa stiftelser kunna anses såsom en kollektiv personlighet, som fortfarande lefver och verkar. Så t. ex. måste väl en hospitalstiftelse få anses såsom en moralisk personlighet, som fortfarande lefver, fastän ledamöterna i den styrelse, hvaraf den representeras, tid efter annan ombytas.

Jag kommer att rösta för bifall till reservanternas förslag.

Häruti förenade sig Herrar *Granlund, O. Andersson* i Burlöf, *Gustaf Jonsson, Axel Key, Assarsson, Farup, L. J. Larsson, J. P. Nilsson* i Kägglå, *Otterborg, P. Persson* i Isie, *Blomberg, Hæggröm, A. Johansson, C. A. Jönsson, Hellgrén, Lyth, Liss Olof Larsson, Johannes Bengtsson* och *F. G. Jansson* i Karlshed.

Grefve Björnstjerna: Jag är icke så lycklig, som min vän Friherre Leijonhufvud, att hafva förhoppning om att en gång blifva innehafvare af ett fideikommiss. Det finnes intet sådant i min släkt och jag är icke ens befryndad med någon fideikommissinnehafvare. Jag

anser mig derföre vara berättigad att uttala min åsigt i saken, äfven om den skulle vara olik den, som torde hysas af majoriteten inom denna Kammare. Jag vill icke ingå i någon granskning, huruvida fideikommissinrättningen, när den tillkom, var lämplig eller ej. Ännu mindre vill jag ifrågasätta, att ej Konung och Riksdag hafva rätt att besluta en lag, hvarigenom de ännu befintliga fideikommisssegen- domarnes egenskap såsom sådana upphäfves. Jag vill icke ens inlåta mig på bedömandet af huruvida det kan ligga någon sanning uti det skämtsamma yttrande jag här hört fällas man och man emellan, att motionären sjelf, ifall fideikommiss fortfarande finge inrättas, antagligen snarare skulle hafva inrättat ett sådant för hvart och ett af sina barn, än, såsom han nu gjort, föreslagit deras afskaffande. Frågan gäller här helt enkelt, är det rätt att borttaga egendomen från den, som nu eger den, nemligen hela släkten, för att öfverflytta den på den, som icke eger den, utan endast innehar nyttjanderätten dertill, fideikommissarien. Jag betvivlar att så är. Skall egendomen öfvergå till arfvejord, torde dessutom ofta nog andra vara mera berättigade dertill än innehafvaren. Lika med Herr Rydin anser således äfven jag, att en nära nog oöfver- stiglig svårighet ligger i att bestämma hvilka fideikommisssegen- domarne skola tillhöra, när deras natur att vara sådana borttages. Vid sådant förhållande hemställer jag, om det kan vara skäl att nu vidtaga den förändring, som motionären föreslagit. Männe den verkligen är af be- hofvet påkallad. Har någon verklig olägenhet uppstått af fideikom- missen? Jag tror det icke, icke ens motionären sjelf har kunnat påstå något sådant. Utskottet har deremot tydligen visat, att fideikommiss- sen i vårt land äro så få, att de icke kunna hafva något skadligt in- flytande hvarken i socialt eller politiskt hänseende. Helt annat var förhållandet t. ex. på Sicilien, hvilket till största delen egdes af några få familjer. Der var en förändring påkallad, icke här.

Man har sagt, att det skulle medföra en nationalekonomisk vinst för landet, om fideikommissen upphörde, enär åtskilliga af dessa lära vanskötas. Ja, mine herrar, då frågas: finnes det icke tusentals egendommar i vårt land, som icke äro fideikommiss, men lika väl vanskötas? Finnas här icke tusentals jordegare, som sköfva sina skogar? Och huru många äro icke de, som icke omsorgsfullt vårda sina släg- tingar? Å andra sidan känner jag många fideikommissinnehafvare, som så sköta sina egendommar, att dessa kunna tjena till mönster för den kringliggande trakten, likaså känner jag mängen fideikommissarie, som så uppfyller sina skyldigheter icke blott emot släktingar, utan äfven mot underhafvande, att de derför med rätta åtnjuta odelad akt- ning af alla, som med dem komma i beröring.

Fideikommissinrättningen innebär en orättvisa emot fideikommiss- sariens medarfvingar, säger man. Ja, detta kunde möjligen hafva var- rit fallet med stiftarens barn. Men numera är det icke så, man kan icke disponera hvad man icke eger, och här är ju fideikommisset hela familjens, icke innehafvarens egendom. Det är dessutom ganska tro- ligt, att, om egendomen icke varit fideikommiss, skulle den hos oss, der inga nya fideikommiss på 70 år fått inrättas, icke nu befunnit sig i familjens ego, och många af dessa familjer sjelfva nu befunnit

*Om upphäf-
vande af
familjefidei-
kommiss i
fast egendom.
(Förts.)*

Om upphäfvande af familjefideikommiss i fast egendom. sig i fullkomligt utblottad ställning. Nu kan det visserligen inträffa, att fideikommissinnehafvaren är ett "nöt" eller rent af en "idiot" och följaktligen mycket mindre förtjent af att innehafva egendomen än hans möjligen mera begåfvade syskon. Men dervid är dock att märka, att en sådan person endast kan skada sig sjelf, icke sin familj, då nemligen just den omständigheten, att egendomen icke är hans, utan familjens, gifver denna sistnämnde rätt att, om egendomen vanvårdas, begära fideikommissariens försättande under förmyndare. Egendomens bibehållande inom familjen medför dessutom den stora fördelen för fideikommissariens medarvingar, att dessa alla sättas i tillfälle att åtnjuta den bästa gåfva, en människa kan få, nemligen en god uppfostran, hvilken eljest möjligen icke blifvit dem beskärd. Hvad för öfrigt beträffar talet om att det finnes fideikommissarier, som icke väl fylla sin plats, må detta väl vara sant, men jag vågar dock påstå, att dessa utgöra undantagen och att det å andra sidan finnes många, som genom kunskaper och förmåga gjort sig väl förtjenta af vårt land. Jag behöfver i sådant afseende icke gå längre än att hänvisa på min granne på stockholmslänsbanken.

Jemväl ur en annan, ehuru visserligen mindre viktig synpunkt skulle fideikommissens upphörande verka skadligt. Huru skulle väl vårt land kunnat bibehålla en så stor del af de konstskatter och samlingar, som härröra från Sveriges förgångna, lysande, men hastigt försvunna tid? Huru skulle det väl hafva gått med dessa samlingar vid Skokloster, Eriksberg, Säfstaholm m. fl. ställen, om icke dessa fideikommissegendomar funnits? Dessa skatter skulle troligen för länge sedan hafva gått under klubban och nu befinna sig i någon utländsk penningefurstes palats eller kanske i hans väninnas smårum. Äfven denna sida af saken torde förtjena uppmärksamhet, och då jag i öfrigt icke kunnat finna, att fideikommissen hos oss verkat skadligt, tvärt om, får jag yrka bifall till Lag-Utskottets afstyrkande hemställan.

Herr Åbergsson: Den diskussion, som egt rum i denna fråga, förefaller mig vara hällen i en sådan ande, som om här vore fråga om att upphäfva en befintlig lag om rättighet att göra fideikommiss. Om denna diskussion hållits år 1809, så hade den varit förklarlig. Jag finner det mycket naturligt, att, om det här vore fråga om att stifta en lag angående rättigheten att göra familjefideikommiss i fast egendom, massan af folket skulle förena sig om den tanken, att en sådan lag vore mycket olämplig, och på den grund afslå det förslag, som vore framlagdt. Men frågan gäller här huruvida, då en lag nu finnes, som förbjuder stiftandet af familjefideikommiss, de institutioner, som tillkommit på grund af äldre lag, skulle kunna utan betänkliga rubbningar i bestående rättsförhållanden på en gång strykas. Den stora mängden synes icke hysa någon betänklighet vid att företaga en så våldsamt åtgärd, men märkligt är, att lärde män i detta afseende uppträdt med olika meningar. Vi hafva sålunda hört en framstående rättslärde söka ådagalägga, att de befintliga familjefideikommissen kunna upphävas utan rubbning af bestående rättsförhållanden och utan

att man derigenom kan anses stifta lag med retroaktiv verkan. Man har å andra sidan hört en annan mycket lärd, ehuru icke juridiskt bildad man säga, att det vore mycket viktigt att fasthålla den principen, att lagstiftaren icke får ingripa i enskildas bestående rättsförhållanden och att man icke kunde företaga en sådan rubbning i familjefideikommissen utan att på samma gång våldföra sig på rättstillståndet; och han har förebrätt Lag-Utskottet, att, oaktadt Utskottet kommit till samma slut, som han, Utskottet likväl icke nog bjert framhållit den saken. För min del kan jag icke finna annat, än att de nu existerande rättsförhållandena och ätternas rätt till befintliga familjefideikommiss, som på grund af äldre lagstiftning behörigen tillkommit, böra hållas i helgd, så vidt sådant kan ske utan fara för statens väl; och jag anser därför, att sådana rubbningar icke lagligen kunna ega rum utan vederbörande rättsegares medgifvande, likasom jag ock anser det vara olämpligt, att massan af folket beslutar sådana rubbningar för att skydda denna lilla klass af fideikommissarier och deras släktingar, hvilka icke begärt ett sådant skydd. Jag tror således, att en lagförändring, sådan som den ifrågasatta, icke kan genomföras på det sätt, motionären föreslagit. Jag har visserligen inom Utskottet yttrat, att jag tänkt mig en viss ordning, som småningom skulle leda till familjefideikommissens upphörande utan våldförande af de enskilda innehafvarnes rätt. Jag hade nemligen tänkt mig, att man kunde åt Kongl. Maj:t, som nu har rättighet att meddela tillstånd att in-teckna dylika fideikommiss och att utbyta dem mot andra egendomar m. m., medgifva makt att, efter vederbörande rättsegares hörande samt under förutsättning af samtliges medgifvande, förordna om fideikommissets upphörande såsom sådant. Då skulle dessa fideikommiss komma att småningom försvinna på ett sätt, som vore lägligt och som icke förnärmade någons rätt. Motionären har föreslagit en viss preskriptionstid, samt att, när derefter ingen eventuel berättigad fideikommissarie finnes, egendomen skulle öfvergå till arfvejord uti dåvarande innehafvarens hand.

Detta förslag kan jag för min del icke finna antagligt, därför att fideikommisset sålunda skulle kunna åtkommas med full eganderätt af en person, som icke kan sägas vara företrädesvis berättigad till egendom. Han sitter der på grund af succession enligt fideikommissbrevet, men om detta icke finnes, kunde ju hända, att en helt annan person enligt lag vore rätter arfvinge. Det synes mig vara en godtycklig bestämmelse att *sista* innehafvaren skulle blifva egare till egendomen. Då emellertid här icke föreligger något förslag, att ordna saken så, som jag, enligt hvad jag nyss antydte, ansett att densamma borde ordnas och då jag icke kan gilla motionärens förslag sådant detsamma föreligger, har jag inom Lag-Utskottet biträdt det slut, hvartil Utskottet kommit och får således yrka bifall till detsamma.

Herr Fredenberg: Jag har ånyo begärt ordet för att i största korthet bemöta några anmärkningar, som rigtades mot mitt föregående anförande.

En talare på karlstadsbänken sade, att han ansåg testaments-

Om upphäfvande af familjefideikommiss i fast egendom.
(Forts.)

Om upphäfvande af familjefideikommiss i fast egendom.
(Forts.)

rätten så helig, att om än bestämmelserna i testamentet vore aldrig så afvita måste de respekteras, men derå vill jag endast svara, att det är en uppenbar orimlighet, att en individs, för ett eller annat århundrade sedan uttryckta, vilja skall ega orubblighetens helgd, då den på det betänkligaste våldför rättsmedvetandet i vår, för 37 år sedan antagna, arfslag. En i forna tider legaliserad orättvisa förvandlas sannerligen icke till rättvisa genom sin ålder.

Talaren på venersborgsbänken yttrade, att eganderätten, som utgör samhällets grundval, kränkes genom upphäfvande af fideikommissen, men sannerligen jag kan inse rättmätigheten af ett sådant påstående, om icke den värde greffen ställer sig på samma ståndpunkt som testator i ett förgånget århundrade, hvilken kanske af egoistiskt eller högmodigt intresse för sitt namns anseende och bevarande genom den äldste i familjen, efter vår tids uppfattning, hjertlost undertryckte de yngre barnens rätt. Ur samma synpunkt skulle 1845 års lag, som tillerkänner alla barn i en familj lika arfsrätt, vara en kränkning af då bestående rättsförhållanden, enligt hvilka sonen hade dubbelt så stor arfslott som systern, men jag tror, att ingen i vårt land nu kan undgå att erkänna rättvisan i denna milda lag. Samme talare prisade äfven fördelarne af de stora fideikommissen i England, men jag frågar, om icke landtligans i Irland hemska prestationer till en stor del härleda sig ifrån att nästan all jordegendom der hopat sig på få händer, och känt är, att missnöjet äfven börjar sprida sig till arrendatorerna i sjelfva England.

För öfrigt vill jag fästa Kammarens uppmärksamhet på att om Herr Wallenbergs lagförslag, som förutsätter att fideikommissrätten skulle upphöra för barn, födda efter 1885 års utgång, af denna Riksdag blifvit antagen, så hade verkningarne af denna lag blifvit märkbara först om 60 à 70 år, och detta kan man väl icke kalla någon förhastad eller skyndsamt rättvisa.

Jag yrkar fortfarande på bifall till reservanternas förslag.

Herr Wieselgren: Man har betonat och till och med ganska starkt betonat den rättskränkning, som skulle åstadkommas genom ett beslut om fideikommissinstitutionens framtida upphörande. Och man har derjemte påpekat de svårigheter, som skulle uppstå genom beslutet med hänsyn till frågan hvem eller hvilka egendomen derefter skulle tillfalla. Jag tror, att talaren på upsalabänken har fullkomligt uppvisat obehogheten af den första invändningen; men jag tror också, att man litet hvar, om man sätter sig närmare in i saken, äfven måste instämma med honom, då det gäller den senare invändningen, den, som fäster sig vid svårigheten att bestämma till hvem eganderätten skall öfvergå, sedan fideikommissrätten upphört. Jag tror likväl icke, att denna svårighet åtminstone från början torde böra anses så stor, att man därför skulle känna sig nödsakad att afstå från hvarje tanke på en ändring i berörda förhållande. Derför kan jag heller icke anse att den berättigade tvekan, som funnit sitt uttryck i det slut, till hvilket den antydde ärade talaren kom, bör vara så dominerande, att den helt och hållet bör bestämma Kammarens be-

slut i denna fråga; ty för ett tillmötesgående i någon mån emot motionären talar ovilkorligen den omständigheten, att det icke kan vara annat än upprörande att i samma land olika rättsförhållanden finnas för olika medborgare, olika arfsrätt för fideikommissariens barn och alla andra medborgares barn; och äfven om icke detta förhållande ännu i allmänhet uppfattas som någon rättskränkning, är det dock i och för sig en rättsfråga, som väl förtjenar att tagas i betraktande. Dessutom hafva, såsom af föregående talare anmärkts, fideikommissstiftelserna medfört åtskilliga olägenheter, visserligen icke så stora, att på något sätt statens väl derigenom kan anses hotadt, men dock icke heller så små, att de icke mycket väl kunna motivera det närmare aktgifvande på detta rättsinstitut, som motionären väl företrädesvis genom sin motion velat framkalla. Jag är dock för min del ej fullt viss på, huruvida dessa olägenheter, om också man och man emellan dryftade, ännu erhållit den belysning, som kräfvades för att Riksdagen skulle kunna fatta ett definitivt beslut i frågan; och jag får derföre bekänna min tvekan om det sätt, på hvilket jag i ärendet bör rösta. Jag kan likväl mycket väl förstå att mängden resonerar som så, att, om vi skola vänta till dess en sådan utredning kommer till stånd utan någon påtryckning från Riksdagens eller Andra Kammarens sida, en sådan väntan torde blifva väl långvarig, och det förundrar mig således icke, om mängden för att åstadkomma den afsedda åtgärden röstar för bifall till vare sig motionärens eller reservernarnas förslag. Men för min del har jag svårt att göra vare sig det ena eller andra. Jag finner båda förslagen vara väl summariskt affattade; och icke heller är jag i stånd att sjelf framlägga ett förslag, så affattadt, att jag skulle med det hafva uppfyllt allt hvad denna frågas ganska invecklade förhållanden kräfvade.

Den ärade talaren på karlstadsbänken har sändt mig ett litet "tack för sist" sedan i lördags afton, och jag är skyldig erkänna dess mottagande. Det gaf mig vid handen, att han känt sig ledsen öfver, att jag den qvällen sagt mig icke hafva väntat ett och annat från det hållet. Kan det göra den ärade talaren nöjdare, anser jag mig visserligen böra byta ut det yttrandet mot en lika högtidlig förklaring, att jag hädanefter skall vänta hvad som helst från det hållet. Men jag är glad, att Kammarens rättsmedvetande icke heller i denna fråga tyckes stämma öfverens med rättsmedvetandet på karlstadsbänken.

Herr Rydin: Då jag förut yttrat mig angående de svårigheter, som äro förenade med fideikommissens afskaffande, vill jag nu endast fästa uppmärksamheten på, huruledes, på sätt den talare, som försvarade Lag-Utskottets förslag, nämnde, det måste blifva särdeles svårt att afgöra, hvilkendera af släkten vid fideikommissets upphörande skall vara den rätta innehafvaren. När det vidare ifrågasattes, huruvida det ej vore skäl att låta frivilligheten bestämma fideikommissens afskaffande i stället för att ovilkorligt afskaffa dem, så vill jag påpeka att äfven i detta fall svårigheter torde kunna uppstå.

Beträffande talarens på venersborgsbänkens yttrande, att afskaffandet af fideikommissen vore en rättskränkning, och hans återopande

Om upphäfvande af familjefideikommiss i fast egendom.
(Forts.)

Om upphäfvande af familjefideikommiss i fast egendom.
(Forts.)

af England såsom exempel på att fideikommissen der verkat mycket godt, ber jag få fästa uppmärksamheten på att i England möjlighet finnes att när som helst afskaffa fideikommissen. Der finnas högst få sådana. Sedan Henrik VIII:s tid hafva nemligen inga fideikommiss inrättats i England, utan den engelska egendomens sammanhållning beror på kraften och energien hos engelska aristokratien, der till följd af arfslagen arfsrätten grundar sig hufvudsakligen på majorat och rättigheten att testamentera — en rättighet, som är nästan alldeles lik den, som hos oss finnes enligt 1810 års förordning — för testator att utse testamentarie och hans närmaste efterträdare. Det är genom denna rättighet som den engelska egendomen sammanhålls, ej genom någon fideikommiss.

Herr Borg: Det, som för fideikommissens afskaffande anförts af 1810 års Konstitutions-Utskott, motionären och reservanterna, har för mig varit fullt öfvertygande, och jag har icke mycket att tillägga. Särskildt har Herr Rydins första utredning af frågan i rättsligt afseende varit tillfredsställande, och jag hade icke begärt ordet, om icke för att uttrycka den tanken, att jag funnit motionären hafva ansett en alltför lång tid behöfelig för fideikommissens afskaffande eller antagligtvis 70 till 80 år. Jag föreställer mig nemligen, att fideikommissen skola inom den tiden vara afskaffade, icke blott på de många grunder, som här anförts, utan särskildt på den grund, att en orättvisa och obillighet påskyndar sin egen undergång, så att det är sannolikt, att ifrågavarande egendomar på fideikommissariernas egen begäran och till följd af deras af dem sjelfva insedda intresse skola inom några tiotal af år komma att upphävas. Jag vill äfven hafva tillagdt, att ingen institution i vårt land är så misshaglig och så illa anskrifven som just fideikommissen, och varit det i rätt många år, som man kunnat finna både i pressen och på folkmöten. Jag inskränker mig i öfrigt till att instämma i reservanternas förslag.

Öfverläggningen var slutad. Sedan Herr Talmannen gifvit propositioner i enlighet med de yrkanden, som förekommit, blef, med afslag å Utskottets hemställan, det förslag i ämnet, som Herr Smedberg i sin vid utlåtandet fogade reservation framställt och hvilket här förut finnes intaget, af Kammaren bifallet.

§ 5.

Angående förordning om böter för svarandeparts utelämnande från underrätt.

Föredrogs Lag-Utskottets Memorial N:o 26, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Utskottets Utlåtande N:o 7 i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående böter för svarandeparts utelämnande från underrätt.

I detta Memorial hade Utskottet framlagt ett så lydande sammanjemkningsförslag.

“att Riksdagen, med förklarande, att Kongl. Maj:ts förevarande

proposition icke kan antagas i oförändradt skick, ville för sin del besluta följande

Förordning angående böter för svarandeparts uteblifvande från underrätt.

Med upphäfvande af hvad allmän lag innehåller mot denna förordning stridande, stadgas som följer:

Kommer i tvistemål, som är instämt till underrätt, käranden tillstådes å *den dag, saken första gången förekommer till handläggning*, och visar, att svaranden i laga tid fått stämning, men är svaranden borta utan att framte laga förfall, och varder ej saken af dömd efter ty i 12 kap. 3 § Rättegångsbalken sägs, böte svaranden fem kronor eller mera, *högst ett hundra kronor*. Uteblifver svaranden utan anmäldt laga förfall å dag, till hvilken saken blifvit uppskjuten, och vållas af svarandens uteblifvande ytterligare uppskof, böte, som nyss är sagdt, der ej särskildt vite är af Rätten satt.

Har någon blifvit fäld till böter enligt denna förordning, skola böterna genast uttagas, utan hinder deraf, att det beslut, hvarigenom de blifvit ådömda, ej vunnit laga kraft. Visar svaranden innan sakens slut, att han haft förfall och ej kunnat Rätten det kungöra, gånge böterna åter.“

Efter uppläsning af detta förslag, mot hvilket Herr *Magnus Jonsson* inom Utskottet reserverat sig, anförde

Herr Berg: Då detta ärende första gången under Riksdagen i denna Kammare förekom, gjordes, såsom Kammaren torde erinra sig, mot det framlagda och af Lag-Utskottet tillstyrkta förslaget åtskilliga anmärkningar, som föranledde förslagens återremitterande. Denna återremiss tillintetgjordes likväl derigenom, att Första Kammaren sedermera oförändrad godkände Lag-Utskottets hemställan. Då till följd häraf ärendet ånyo förekom i denna Kammare, tog jag, som förra gången var af sjukdom hindrad att vara tillstädes, mig friheten att särskildt framhålla de betänkligheter, som dels förut hade blifvit antydda och dels ytterligare syntes mig förekomma mot förslaget. Och då dessa betänkligheter icke vidare kunde genom en återremiss undanrödjas, ansåg jag lämpligast föreslå, att förslaget för denna gång måtte afslås. Jag förestälde mig nemligen, att, om än derigenom frågan för närvarande skulle falla, den likväl skulle falla *framåt* och att med den sympati, som den tycktes hafva tillvunnit sig såväl hos regeringen som inom Riksdagen, man kunde hoppas, att vi snart nog skulle få ett nytt förslag i en något förändrad form, hvarigenom hufvudsyftemålet med författningen skulle kunna vinnas utan de olägenheter, hvartill en del detaljbestämmelser i det nu föreliggande förslaget gäfve anledning. Några andra ledamöter inom Kammaren, hvilka i viss mån åtminstone delade de af mig framställda betänkligheterna, ansågo likväl ändamålet bättre och hastigare kunna vinnas genom antagande af ett af dem framlagdt förslag till förändrad lydelse af författningen, då de nemligen hoppades, att, om detta godkändes, Lag-Utskottet skulle kunna sammanjemka Kammarens olika

Angående
förordning
om böter för
svarande-
parts ute-
blifvande från
underrätt.
(Forts.)

*Angående
förordning
om böter för
svarande-
parts ute-
blifvande från
underrätt.
(Forts.)*

beslut, och frågan således redan nu vinna sin lösning. Dessa talares yrkande blef af Kammaren godkänt med en majoritet af 103 röster mot 59. Frågans öde gjordes sålunda beroende på Lag-Utskottets goda vilja att söka åstadkomma en antaglig sammanjemkning af beslut. För fullgörande af detta uppdrag har Lag-Utskottet icke ansett någon synnerlig betänketid erforderlig. Kammarens beslut fattades den 1 Mars på aftonen och den 13 Mars hade Utskottet nu förevarande betänkande färdigt. God vilja att söka bringa ärendet till slut har således icke saknats, men jag beklagar, att viljan icke varit lika god att gå denna Kammarens önskingar till mötes. Det vill till och med nästan förefalla mig, som om Utskottet icke ens ansett det löna mödan att taga någon kännedom om de anmärkningar, som mot förslaget i denna Kammare framställes, ty när Kammarens protokoll tryckt utdelades, hade Utskottets betänkande redan några dagar legat på Kammarens bord. Jag vet icke om under de få dagar, som förflöto mellan protokollets justering och dess utlemnande, Utskottets ledamöter möjligen genom korrekturläsning sökt göra sig underrättade om protokollets innehåll, men motiveringen af föreliggande förslag synes mig icke gifva anledning till ett sådant antagande.

Såsom Kammaren af det föreliggande betänkandet finner, innehåller det ursprungliga förslaget tre hufvudsakliga bestämmelser, nemligen för det första ett bötesansvar från 5 till 200 kronor för den svarandepart, som vid första rättegångstillfället förfallolöst uteblifver; för det andra enahanda bötespåföljd för den svarande, som vid ett senare rättegångstillfälle uteblifver, såvida derigenom uppskof vållas, och särskildt vite ej blifvit satt; och för det tredje en föreskrift derom att böterna genast skulle uttagas utan hinder deraf, att beslutet icke vunnit laga kraft, dock med rättighet för den bötfälde att få igen sina böter, om han innan sakens slut kunde visa, att han haft laga förfall, men varit hindrad att gifva det tillkänna.

Hvad den första bestämmelsen angick, så godkändes den af denna Kammare, dock med den förändring, att bötesmaximum nedsattes till 25 kronor. De båda andra bestämmelserna blefvo deremot af Kammaren afslagna och dertill fann Kammaren nödigt tillägga ett nytt stadgande rörande förvandling och fördelning af böterna. Nu har Utskottet visserligen så till vida fäst afseende vid Kammarens beslut, att maximum för böterna i den första punkten blifvit nedsatt, väl icke till 25 kronor, men från 200 till 100 kronor. Deremot har Utskottet icke allenast bibehållit oförändrade de af Kammaren ogillade bestämmelserna, utan äfven uteslutit den bestämmelse, som Kammaren ansåg böra tillkomma. Med undantag således af en mindre redaktionsförändring och den nedsättning i bötesbeloppet, hvarom jag nyss talade, är det nu framlagda förslaget helt och hållet öfverensstämmande med det, som af Första Kammaren godkändes, men af Andra Kammaren väsentligen förändrades. Utskottets förslag synes mig sålunda mindre innebära en sammanjemkning af de båda olika besluten, än fastmera en inbjudning till denna Kammare att frångå sin mot Första Kammarens beslut stridande mening. Då nu denna Kammare, redan då den fattade sitt beslut, hade kännedom om hvad Första Kam-

maren beslutit, hade man väl kunnat förvänta att Utskottet, då det nu begär, att Kammaren skall frångå sin mening, skulle hafva framlagt några därför synnerligen talande skäl och åtminstone i någon mån sökt vederlägga de anmärkningar, som inom Kammaren framställdes mot de af Kammaren ogillade bestämmelserna. Men Utskottet har icke ansett detta behöfligt, utan helt enkelt anført, att "då, i fall förordningens tillämplighet inskränktes till första rättegångstillfället", — såsom Andra Kammaren ifrågasatt — "och föreskriften om de enligt förordningen ådömda böters omedelbara uttagande utslötes, förordningens ändamål att genom mera verkande påföljder, än nu äro för handen, förmå svarandeparten i tvistemål till inställelse, enligt Utskottets uppfattning skulle i så väsentlig mån förfelas, att förordningen förlorade sin betydelse, har Utskottet ansett sig icke kunna tillstyrka, att de uti Kongl. Maj:ts proposition upptagna bestämmelser uti dessa hänseenden ur lagförslaget uteslutas." Det är således Utskottets uppfattning, som här ställes gent emot Kammarens, och då dessa äro olika, har Utskottet häri funnit ett tillräckligt skäl för att Kammarens åsigt skall vika för Utskottets. Jag kan icke neka till, att detta synes mig stöta något på »sic volo, sic jubeo». Jag för min del hyser pligtskyldigast den djupaste respekt för det ärade Lag-Utskottet, men jag får likväl säga att, då Utskottet fordrar att denna Kammare skall frångå sitt beslut, man åtminstone kunnat begära, att Utskottet därför hade haft något annat skäl än att Utskottet hade en mot Kammarens åsigt stridande uppfattning och att Utskottet i någon mån sökt undanröjda de betänkligheter mot förslaget, som inom Kammaren uttalats. Hade Utskottet behagat taga kännedom om Kammarens protokoll, så tror jag Utskottet deri skulle hafva funnit, att bland de anmärkningar, som gjordes, var just den, att upptagandet i lagen af en bötesbestämmelse för svarandeparts uteblifvande vid ett senare rättegångstillfälle alldeles icke, såsom Utskottet antager, är nödvändigt för att förmå svarandeparten till inställelse, ty redan enligt den nuvarande lagen har domaren i sin makt att genom vite tillhålla en tredskande part att fullgöra sina förpligtelser, och något skäl, hvarför just i fråga om svarande part detta medel icke skulle vara tillfyllestgörande, har Utskottet icke anført. Men det anmärktes vidare mot detta stadgande — och derpå lägger jag mera vikt — att tillämpningen af en sådan straffpåföljd för svarandeparten skulle i vissa fall vara obillig och att derigenom den likställighet, som i hvarje rättegång bör ega rum mellan kärande- och svarandepart, skulle i väsentlig mån komma att rubbas. Den ofta och med skäl öfverklagade långsamheten i civila tvistemåls afgörande har icke sin hufvudsakliga grund deri, att svarandepart uteblifver, utan fast hellre i parternas uraktlåthenhet att i tid och vid rättegångens början gifva saken nödig utredning och förebriaga den för målets afgörande nödvändiga bevisning. Försumlighet i detta hänseende förefinnes visserligen ofta hos svaranden, men kommer också mängen gång käranden till last och är då så mycket mera beaktansvärd, som käranden, men icke svaranden varit i tillfälle att bestämma eller välja tiden för rättegångens anhängiggörande. Kunde man påräkna, att käranden i sin

Angående förordning om böter för svarandeparts uteblifvande från underrätt.
(Forts.)

Angående
förordning
om böter för
svarande-
parts ute-
blifvande från
underrätt.
(Forts.)

stämningsansökning klart och tydligt framhölle sakens sammanhang och vore beredd att genast vid rättegångens början förebbringa erforderlig bevisning, då skulle något hinder mot tillämpningen af stadgandet i 12 kapitlet 3 paragrafen rättegångsbalken icke finnas, utan domaren kunna afgöra saken utan hinder af svarandens uteblifvande, och någon vidare påföljd därför vore då öfverflödig. Så är dock i allmänhet icke förhållandet. Äfven om svaranden kommer tillstådes och förklarar sig i målet, så måste stundom målet uppskjutas för att kändanden må komma i tillfälle att förebbringa sin bevisning och så alldeles sällsynta äro icke de fall, då i följd af kändandens försummelse att i god tid hafva sin bevisning färdig, målet den ena gången efter den andra måste uppskjutas. I dessa fall synes mig billigheten fordra att icke svaranden, sedan han en gång blifvit hörd och fått yttra sig, skall vara nödsakad att vid hvarje rättegångstillfälle, då målet kan förekomma, underkasta sig en besvärlig och stundom med icke så ringa kostnader förenad ytterligare inställelse vid rätten, utan att han ens alltid har säkerhet att för dessa kostnader få godtgörelse. I förslaget fästes dock ingen hänsyn härvid; svaranden *måste* inställa sig vid risk att blifva fäld till böter, ty om han uteblir, kan det hända, att domaren på grund till exempel deraf, att kändanden framställt ett nytt påstående eller anfört en annan grund för sitt käromål, anser svaranden böra deröfver höras. Är svaranden då borta, så blir målet uppskjutet; och ehuru anledningen till uppskofvet måste sökas i kändandens underlåtenhet att i tid utveckla sin talan, blir det icke han, utan svaranden, som drages till ansvar. Enligt min uppfattning bör lagstiftningen vara lika mån om svarandens som kändandens rätt och förmån, och om man vill ålägga den ene kriminelt ansvar för en försummelse, bör man icke låta den andre saklöst få begå en sådan. Huru litet man ändock ansett en sådan likställighet erfordras, tror jag man skall finna, om man jemför det nu framställda förslaget med stadgandet i 29 kapitlet 1 paragrafen Rättegångsbalken. Denna paragraf lyder så: »Djerves någon missbruka rättegång och emot klara skäl och bättre vett af arghet draga någon för Rätta; böte i Underrätt från 10 till tjugu daler, de fattigas ensak; och gälde dertill rättegångskostnad, hinder och skada». *Tjugo* daler eller *tio* kronor är sålunda det högsta straff, hvilket kan drabba en kändande, som af arghet mot bättre vett drager en oskyldig svarande inför rätta, och jag hemställer, om man med detta stadgande kan förena den nu förevarande bestämmelsen, enligt hvilken den oskyldige svaranden, om han någon gång under rättegången underlåtit att inställa sig, skall böta från 5 till 100 kronor. Icke nog dermed! Den brottslige kändanden, liksom hvarje annan tilltalad, har den förmånen att icke blifva dömd, förrän han blifvit satt i tillfälle att förklara sig och framställa de skäl, hvarpå han grundar sin talan, och han har dessutom den förmånen, att straffet icke verkställs, förrän han kommit i tillfälle att underställa saken högre rätts skärskådande. Svaranden deremot blir icke hörd och straffet verkställs genast och han har ej rätt att föra klagan, förr än målet är afgjort, stundom efter flera år.

Jag kommer således in på den tredje punkten i förslaget, som af

denna Kammare ogillades. För att förmå Kammaren att frångå detta beslut och oförändradt bibehålla förslaget, i denna del, har Utskottet icke heller andra skäl att åberopa än sin uppfattning att de enligt förordningen ådömda böternas omedelbara uttagande skulle vara nödvändigt för att förmå svarande parten i tvistemål till inställelse. Detta Utskottets yttrande ger mig ökad stöd för det antagande, att Utskottet icke tagit kännedom om hvad under öfverläggningen i saken inom denna Kammare yttrades, ty anmärkningarne i detta hänseende afsågo icke mindre *böternas omedelbara uttagande*, än den omständigheten att, då så skedde, svaranden icke vore berättigad att genast öfverklaga beslutet. För min enskilda del tog jag mig friheten att sammanföra mina åsigtter i ett formuleradt förslag, enligt hvilket böterna väl omedelbart skulle uttagas, men såsom vilkor derför skulle stadgas, att den bötfälde genast finge göra frågan beroende på högre rätts pröfning. Anledningen hvarföre jag icke inom Kammaren yrkade bifall till detta förslag var, bland annat, att jag derjemte önskade, att det som sålunda stadgades om böter skulle jemväl gälla om viten, vare sig de vore ådömda svarande eller kärande. Hvad jag då yttrade måste jag fortfarande vidhålla.

Vill man föreskrifva, att ett bötesbeslut genast skall gå i verkställighet, synes billigheten och konsekvensen fordra, att man äfven medgifver den till böter fälde att genast söka ändring och detta framför allt då bötesbestämmelsen rör sig inom en vidsträckt latitud, och domaren måste utsätta straffet innan han har blifvit satt i tillfälle att göra sig underrättad om de förhållanden som kunna och böra på straffbarheten inverka. Man torde häremot invända, att enligt förslaget, den bötfälde har rätt att återfå sina böter, om han innan sakens slut vid Rätten styrker, att han haft laga förfall, som han varit förhindrad att tillkännagifva, men äfven i andra fall än detta kan en bötfäld svarandepart hafva grundad anledning att söka och erhålla ändring eller rättelse i det beslut, hvarigenom han blifvit bötfäld. Man kan t. ex. tänka sig, att domaren, under förutsättning att svarandens uteblifvande orsakats af uppsätlig tredska och att saken vore af stor vikt, satt straffet mycket högt å straffskalan, nära dess maximum, men att svaranden kan visa t. ex. att det företedda stämningsbeviset varit origtigt, och att han icke varit behörigen stämd; att misskrifning i stämningen förelupit i fråga om inställedagen; eller att svaranden verkligen varit lagligen hindrad att inställa sig, men kanske just för att icke onödigtvis orsaka uppskof underlåtit att hos Rätten anmäla sitt förfall, utan skickat fullmakt till ett ombud, ehuru fullmakten, till följd af ombudets tillfälliga bortovaro eller af annan anledning icke kommit ombudet tillhanda. Jag föreställer mig, att det skulle vara med förslagets anda och mening öfverensstämmande, att svaranden äfven i dessa fall kan vinna befrielse från eller åtminstone nedsättning i bötesbeloppet. Det har visserligen inom Högsta Domstolen varit ifrågasatt, att ändring icke borde tillåtas i andra fall än det uppgifna eller att laga förfall anmäldes och styrktes. Jag hoppas emellertid, att en sådan praxis icke måtte göra sig gällande; men i

Angående förordning om böter för svarandeparts uteblifvande från underrätt.
(Forts.)

*Angående
förordning
om böter för
svarande-
parts ute-
blifvande från
underrätt.
(Forts.)*

allt fall kvarstår alltid den olägenheten, att den bötfälde svarande-
parten först efter flere månader eller kanske år kan vinna rättelse i
beslutet. Till och med i det fall, som i händelse man bibehåller andra
punkten i förslaget, lätt kan inträffa, att till följd af svarandens ute-
blifvande domaren anser sig böra uppskjuta målet, och fälla svaran-
den till böter, men en högre rätt på klagan öfver uppskofsbeslutet
finner saken derigenom onödigt uppehållas och böra afgöras utan
skyldighet för svaranden att inställa sig, måste det oakadt bötes-
beslutet stå kvar och den högre rätten eger icke upptaga detsamma
till pröfning, förrän saken i sin helhet blifvit afgjord, då svaranden,
äfven om han vunnit i hufvudsaken, måste ånyo fullfölja talan mot
uppskofsbeslutet för att vinna befrielse från de derigenom ådömda bö-
terna. Jag kan för min del icke finna ett sådant förhållande fullt
enligt med billighet och rättvisa och jag hade hoppats att Utskottet,
då det ansåg de mot förslaget härutinnan anförda skälen icke kunna
godkännas, skulle hafva framlagt några nya grunder för dess anta-
gande; så har emellertid icke skett. Förmodligen har Utskottet tänkt,
att här är det blott fråga om svarandepartens rätt och en sådan är
icke förtjent af någon misskund.

Hvad slutligen beträffar tilläggsbestämmelsen angående böternas
fördelning, så föranleddes, såsom Herrarne kanske torde erinra sig, den-
samma just af den tvekan i detta hänseende, en af Utskottets Herrar
ledamöter yttrat. Utskottet har emellertid ansett denna tvekan sakna
grund och ehuru jag tror att det varit önskligt om den hade blifvit
undandröjd, vill jag medgifva att saken är af mindre vigt.

Deremot kan jag, för min del äminstone, icke för närvarande och
såvidt jag icke kan erhålla bättre skäl än Utskottet anført, frångå de
anmärkningar, på grund af hvilka jag yrkat att 2 och 3 punkterna i
förslaget måtte uteslutas. Jag vet ej huruvida Kammaren kan finna
sig benägen att, på grund af Utskottets auktoritet, frångå sitt förra
beslut, men jag kan icke tillstyrka det och får därför anhålla om pro-
position på det yrkande, att Kammaren måtte ogilla Utskottets före-
liggande förslag.

I detta anförande instämde Herrar *Jöns Persson, Sven Andersson*
i Plöninge, *P. M. Larsson* i Löa, *Magnus Andersson, A. F. Peters-
son* i Sibbarp, *And. Nilsson, L. Nilsson* och *Trybom*.

Herr Åbergsson: Herr Talman! Mina Herrar! För min del har
jag icke begärt ordet för att besvara den siste ärade talaren i sak.
Jag har nemligen tvenne gånger förut så länge upptagit Kammarens
tid med att genmäla dessa anmärkningar, att jag icke vill för tredje
gången uppträda härmed. Jag vill icke heller gå det yttrande i förväg,
som jag antager kommer att afgifvas af Herr Statsrådet och Chefen
för Justitiedepartementet. Det är den emot Utskottet förebrående
tonen i den föregående talarens yttrande, som uppkallat mig. Lag-
Utskottets arbete är — jag försäkrar det, mine Herrar — så betun-
gande, att Utskottets ledamöter äro väl i behof af all den välvilja från
Kammarens sida, som möjligen kan komma dem till del.

Det har förebråtts Lag-Utskottet, att det så hastigt afgjort detta sammanjemkningsärende, att det icke hunnit taga del af den diskussion, som angående detta lagförslag förts i Andra Kammaren. Detta är dock icke öfverensstämmande med verkliga förhållandet. För min del har jag tagit noggrann del deraf, dels genom åhörande af diskussionen och dels genom att i koncept läsa de yttranden, som i frågan afgifvits. Jag har dessutom gjort anteckningar på mitt exemplar af betänkancket och jag har således ganska vidlyftigt kunnat inom Lag-Utskottet redogöra för frågans ståndpunkt i denna Kammare. Jag kan icke fatta det yttrande, som här fälles, att Utskottets uppträdande i denna fråga kunde tolkas såsom ett: sic volo, sic jubeo, d. v. s. en befallning till Andra Kammaren att besluta så som Utskottet här föreslagit. Jag ber Kammaren betänka, huru det skulle hafva gestaltat sig, om Lag-Utskottet nu föreslagit att — i likhet med hvad denna Kammare senast beslöt — utesluta de tvenne sista punkterna af Kongl. Maj:ts förslag. Då hade Första Kammaren med lika stort skäl kunnat säga till Lag-Utskottet: "Ni befaller oss att bifalla Andra Kammarens beslut". Då det här varit fråga om att sammanjemka Kamrarnes olika beslut, och Utskottet gjort det så godt det kan samt fäst tillbörligt afseende vid de olika åsigterna, borde Lag-Utskottet väl icke behöfva riskera, att den Kammare, vid hvars beslut man af en eller annan omständighet ej kunnat fästa tillräckligt afseende, förebrår Utskottet att hafva helt och hållet lemnat denna Kammares åsigt å sido.

För min del vill jag nämna, att jag inom Lag-Utskottet till en början mycket varmt förordade det förslag, som framstälts af reservanten, Herr Magnus Jonsson, och hvilket afser att utesluta de tvenne sista punkterna af den utaf Kongl. Maj:t föreslagna förordningen, då jag antog att ett sådant förslag skulle hafva största utsigt att vinna framgång inom denna Kammare. Derpå svarade dock Lag-Utskottets ordförande och alla de öfriga ledamöterna från Första Kammaren, att reservantens förslag icke hade den ringaste utsigt att gå igenom i Första Kammaren, och på denna grund förenade jag mig med Lag-Utskottets öfriga ledamöter om det nu framlagda förslaget, som vi antogo skulle hafva utsigt för framgång inom begge Kamrarne. Lag-Utskottet torde således icke kunna med skäl förebrås för att här hafva utdelat någon befallning och jag är äfven öfvertygad om, att ingen af Utskottets ledamöter med detta betänkande afsett annat än en vördsam hemställan till begge Kamrarne att bifalla detta sammanjemkningsförslag.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Chefen för Kongl. Justitiedepartementet Herr Statsrådet von Stejern: Det tillkommer icke mig att ingå i pröfning af det sätt, hvarpå Lag-Utskottet gått tillväga vid fullgörande af sin skyldighet att sammanjemka Kamrarnes stridiga beslut i denna fråga. Huru omdömena i detta hänseende än må utfalla, föreställer jag mig dock, att det i allt fall är innehållet af Utskottets förslag, som kommer att bestämma Kammarens beslut i frågan, och det är därför om detta innehåll jag nu går att yttra mig, för att dervid sammanfatta de skäl, hvilka tala

Angående förordning om böter för svarandeparts utelämnande från underrätt.
(Forts.)

*Angående
förordning
om böter för
svarande-
parts ute-
blifvande från
underrätt.
(Forts.)*

för Utskottets, med Kongl. Maj:ts proposition nära öfverensstämmande förslag. Jag har så mycket större anledning dertill, som jag genom en embetsresa var förhindrad att närvara i Kammaren, då denna fråga senast var föremål för öfverläggning, hvadan jag icke var i tillfälle att då bemöta de anmärkningar, som gjordes mot den Kongl. propositionen.

Jag behöfver dervid icke inlåta mig på frågans principiella del, då den ende talare, som i detta hänseende uttalat några betänkligheter, förklarar sig vilja låta dessa betänkligheter falla, såvida han kunde få ett förslag i den af Kongl. Maj:t anvisade riktning, som vore någorlunda tillfredsställande i detaljerna. Det är derföre med detaljerna af Utskottets förslag jag nu har att sysselsätta mig, sedan jag först besvarat en under förra diskussionen gjord och nu åter upptagen anmärkning mot förslaget i dess helhet.

Man har frågat, hvarföre förslaget innehölle skärpta bestämmelser endast för svarandeparts uteblifvande från underrätt, under det att det likaväl kunde hända, att en rättegång förlängdes i följd af karendens tredska att inställa sig. Jag har temligen utförligt redogjort för orsakerna härtill i det statsrådsprotokoll, som finnes den Kongl. propositionen bifogadt, och kan derför knappast göra något annat än här upprepa dem. För det fall, att karenden uteblifver från första rättegångstillfället, innehåller 12 kapitlet 2 § af Rättegångsbalken följande stadgande: "Kommer svaranden å första ting, innan det ändas, och blifver karenden ute; böte som sagdt är (4 daler), och gälde han svaranden dess kostnad, der han ej vid nästa ting å landet, eller inom en månad i staden, gitter visa, det han laga förfall haft, och att han ej kunnat rätten det kungöra. Stämmer ej karenden saken in och den fullföljer å den tid, som nu är sagdt, vare svaranden för hans käromål fri". Detta sista uttryck kan väl förefalla något dunkelt, men en mycket kompetent auktoritet, nemligen Lagkomitén, har tolkat det så, att karenden ej blott förlorat sin talan på den redan uttagna stämningen, utan ock för framtiden förverkat sin rätt att vidare stämma i samma sak. Detta är en vida strängare påföljd än den, som nu ifrågasättes för svaranden. Men, säger man, detta gäller endast frånvaro vid första rättegångstillfället; om karenden kommer då, men uteblifver vid nästa ting, finnes derför intet ansvar i lag stadgadt. Detta må ega sin rigtighet, men hvad jag vågar bestrida, är, att saknaden af en sådan bestämmelse vållat ett så allmänt missbruk från kändeparts sida att uteblifva från domstol, som det man nu öfverklagar med afseende på svarandeparten. Vore det så, kan jag ej förklara, hvarföre 1879 års Riksdags skrifvelse, som ligger till grund för den Kongl. propositionen i ämnet, och som visserligen i allmänhet begär skärpande af påföljderna för parts och vittnes uteblifvande, dock grundat denna framställning på skäl som hemtats uteslutande från olägenheterna af svarandens försummelse att inställa sig. Och detta har ej skett af glömska eller förbiseende. Riksdagen har i samma skrifvelse uttryckligen erinrat om "behovvet af mera verkande påföljd för att förmå särskildt svarandepart till inställelse". Detta oaktadt skulle det visserligen hafva varit skäl att egna nödig

uppmärksamhet äfven åt lagstiftningen om kändens inställelse vid domstol, derest här varit fråga om en lag, som skulle för en längre framtid ordna hit hörande förhållanden. Men nu är, såsom jag redan förut erinrat, och här åter upprepar, denna författning endast afsedd att under en öfvergångstid, som jag för min del hoppas ej måtte blifva synnerligen lång, intill dess vi hunnit få en ny rättegångsordning, afhjelpa de allmännast öfverklagade olägenheterna af det nuvarande förhållandet. Att dessa olägenheter i vida högre grad härröra af svarandens än af kändens uteblifvande från domstol, är en sanning, som icke i någon mån förringas deraf, att domare, synnerligen med lång embetsmannaverksamhet, kunna åberopa ett eller annat fall eller till och med ett eller annat tiotal fall, då rättegångar blifvit förlängda äfven genom kändens tredska att sig inställa.

*Angående
förordning
om böter för
svarande-
parts ute-
blifvande från
underrätt.
(Forts.)*

Den ärade talare, som först hade ordet, erinrade, att ett förhållande af rättegången kan uppkomma icke blott derigenom att kändens uteblifver, utan äfven derigenom att han icke har sina bevis i ordning, och derför nödgas begära uppskof. Den lagstiftning, som till förekommande häraf erfordras, står helt och hållet vid sidan af den, hvarom nu är fråga, och synes mig ganska tillfyllestgörande, sådan den förekommer i Rättegångsbalkens 16 kapitel 6 §, så lydande: "Nu söker endera parten uppskof i saken, förty att han vill flere bevis skaffa, eller för annan orsak; finner Domaren skäl till det uppskof; lägge honom viss tid före, antingen vid vite i penningar eller att saken ändå afgöras skall, allt som omständigheterna det fordra." Detta stadgande gäller lika väl för kändens som för svarande: i detta fall äro begge parterna alltså fullkomligt likställda.

Att döma af den diskussion, som föreföll, när denna fråga första gången i Kammaren behandlades, och i hvilken en stor del af Kammarens ledamöter deltog, synas mig de viktigaste anmärkningarna mot det Kongl. förslaget hafva varit rigtade mot dess första punkt, som stadgar ansvar för svarandeparts uteblifvande från första tinget och bestämmer detta ansvar till böter från 5 till 200 kronor. Man ansåg temligen allmänt detta maximum för högt och för sin del nedsatte Kammaren det till 25 Kronor. Första Kammaren antog deremot den Kongl. propositionen oförändrad och nu har Utskottet sökt sammanjemka dessa olika åsigtter på det sätt, att böteslatitudens maximum föreslagits till 100 kronor. Det förefaller mig som om Utskottet i denna punkt, på hvilken Kammarens ledamöter lagt den största vikt, gått Kammarens önskan, så vidt möjligt varit, till mötes. Utskottets förslag står i sjelfva verket närmare Andra än Första Kammarens beslut. Detta oaktadt anser man, efter hvad jag erfarit, bötesbeloppet fortfarande vara för högt. Detta är emellertid en ren smakfråga. Något osvikligt skäl kan ej gifvas, hvarföre maximum bör bestämmas till 25 eller 50, lika litet som till 100 eller 200 kronor. Men det förefaller mig, som om de, hvilka yrka böternas ytterligare nedsättning, utgå från den förutsättning, att domstolarne hädanefter i allmänhet skulle komma att döma till böter af 100 kronor eller nära derintill. Ingen farhåga kan vara mera ogrundad än denna. I ett fjerdedels sekel har latitudsystemet varit tillämpadt i vår strafflag och i de författningar, som

*Angående
förordning
om böter för
svarande-
parts ute-
blifvande från
underrätt.
(Forts.)*

föberedde den. Domstolarne hafva dervid visat en afgjord benägenhet att bestämma straffen och särskildt bötesbeloppen lågt. Ännu längre, eller ända sedan 1734 års lag såg dagen, hafva våra domstolar egt rätt att förelägga viten till obegränsadt belopp, men hvar och en, som följt med den praxis, som i detta afseende gjort sig gällande, kan vitsorda, att de utsatta vitena snarare varit för små, än tillräckliga, att förmå en part att fullgöra hvad som blifvit honom förelagdt. Det är således icke blott en förhoppning, utan en på långvarig erfarenhet grundad visshet man kan hysa derom, att domstolarna skola, äfven för framtiden, i detta hänseende förfara med den största moderation och detta desto hellre, som den föreslagna författningen gifver domstolarna en särskild anvisning, att icke sätta böterna högt. Det heter nemligen icke, såsom i strafflagen: "böte från 5 till 200 kronor", hvarmed enligt den för latitudsystemets tillämpning gällande teori angifves, att bötesbeloppet i vanliga fall skall bestämmas midt emellan 5 och 100 kronor, eller något under detta medium; utan der står: "böte 5 kronor eller mera, högst 100 kronor". 5 kronor angifves alltså såsom utgångspunkten, hvaröfver straffet ökas endast i den mån försvårande omständigheter tillstöta. Kammaren kan vara förvissad om att omständigheterna skola blifva i hög grad försvårande, innan en domstol tager till ett så högt bötesbelopp som 100 kronor för första uteblifvandet. Men så stor och omfattande kan en sak vara och så mycket kan svarandepart förtjena på att den uppskjutes, att det kan vara af vigt för domstolen, att hafva ett så högt bötesbelopp att tillgå. Funnes det ej, skulle lagen blifva hårdare för den, som har en mindre sak, än för den, som drifver en större, strängare för den, som begär den mindre rättskränknigen, än för den, som förför den större. Jag vet icke hvarför man skulle hafva större medlidande med den starkare och mäktigare svarandeparten, för hvilken de högre bötesbeloppen äro afsedda, än med den fattigare och ringare, på hvilken de lägre komma att tillämpas.

Det har vidare blifvit anmärkt, att domaren, innan han hört svarenden, skulle sakna grund för bestämmande i hvarje särskildt fall af bötesbeloppet inom den gifna latituden. Då emellertid Kammaren beslutat sig för att bibehålla en latitud, ehuru visserligen lägre än den Kongl. Maj:t föreslagit, synes detta innebära, att den framställda anmärkningen blifvit af Kammaren ogillad, och jag vill derfor icke längre uppehålla mig vid densamma.

I afseende å 1 punkten i förslagets första stycke återstår då endast att uppmärksamma ett af Utskottet i uppgifven afsigt att förtydliga förslaget utbyte af orden: "å den till sakens företagande först utsatta dag" mot orden: "å den dag, saken första gången förekommer till handläggning". För min del har jag för ögonblicket icke något att invända emot denna ändring och vill endast hoppas, att jemväl högsta domstolen måtte godkänna den lika enhälligt, som domstolen lemnat utan anmärkning motsvarande uttryck i Kongl. Maj:ts proposition.

Den 2:dra punkten i 1:sta stycket handlar om ansvar, som svarandepart skulle blifva underkastad, om han utan anmäldt laga förfall uteblifver å senare rättegångsdag, och lyder sålunda: "Uteblifver

svaranden utan anmäldt laga förfall å dag, till hvilken saken blifvit uppskjuten, och vållas af svarandens uteblifvande ytterligare uppskof, böte, som nyss är sagdt, der ej särskildt vite är af rätten satt“.

Det har anmärkts, att hela detta stadgande skulle vara öfverflödigt, då viten redan nu kunna föreläggas till huru högt belopp som helst. Det skulle visserligen vara en förenkling i förslaget, om man toge bort denna del af 1:sta punkten, men jag anser det dock lämpligt att bibehålla den hufvudsakligen af två skäl. Jag tror mig nemligen veta, att vissa domstolar hafva den praxis att, när en svarandepart inställer sig, icke förelägga honom vid vite att nästa gång komma tillstädes, utan spara detta föreläggande till ett tillfälle, då han verkligen uteblifvit. Om således svaranden tillstädeskommit vid första tinget, kan han med en sådan praxis saklöst uteblifva nästa gång, emedan han ej har något vite sig förelagdt. Det är för att stänga äfven denna sista utväg för en tredskande svarande att hålla sig undan, som det kan vara skäl att behålla böterna jemväl för uteblifvande vid senare ting.

Det finnes emellertid härför ett skäl, som är af ännu större vikt, nemligen att böter enligt förslaget skola genast uttagas, utan hinder deraf, att det beslut hvarigenom de ålagts, ej vunnit laga kraft, hvar emot försutna viten icke kunna uttagas förrän efter sjelfva hufvudsakens slutliga afgörande. Denna åtskilnad är beroende derpå, att vitena åläggas efter andra lagrum, hvilka man ej velat ändra, då det nu blott är fråga om en provisorisk lagstiftning.

Stadgandet om böternas uttagande, som förekommer i förslagets andra stycke, hvartill jag nu öfvergår, anser jag för min del så viktigt, att förslaget skulle förlora större delen af sin betydelse om detta stadgande utslöts, såsom här varit ifrågasatt. Jag har redan förut erinrat, att meningen med böterna är att de skola utgöra, icke blott ett straff för redan ådagalagd försummelse att inställa sig, utan äfven en varning för framtiden, ett tvångsmedel för att förmå svaranden till inställelse under målets fortsatta handläggning. Han bör derföre så snart ske kan komma i erfarenhet om böternas verkan, och dessa böra följaktligen icke, såsom nu allmänligen sker, uttagas först sedan saken blifvit slutligen afgjord och domstolens utslag i hufvudsaken vunnit laga kraft, utan genast, d. v. s. åtminstone efter svaranden; han kunde riskera att se sin egendom utmått på grund af ett beslut, som sedermera kunde blifva ändradt i högre rätt, o. s. v. Jag vill, för att göra saken klar, taga i betraktande de två fall, som i allmänhet kunna inträffa. Det ena är, att svaranden verkligen försummat sig och uteblifvit utan laga förfall. Han får då skylla sig sjelf; hade han varit laglydig, skulle han hafva undgått böterna. Men i alla händelser anser jag det vara bättre äfven för honom att ett mindre bötesbelopp genast uttages, hvarigenom han får en erinran om angelägenheten att inställa sig vid nästa rättegångstillfälle, för att undgå vidare böter, än att, på sätt nu ganska ofta är fallet, saken uppskjutes gång efter annan och svaranden förelägges och ådömes det ena vitet efter det andra utan att han får veta af någotdera, förrän

Angående förordning om böter för svarandeparts uteblifvande från underrätt.
(Forts.)

*Angående
förordning
om böter för
svarande-
parts ute-
blifvande från
underrätt.
(Forts.)*

hufvudsaken är afgjord, då vitena på en gång uttagas till belopp af hundratals, kanske tusentals kronor. Detta är hårdt och det är så mycket hårdare som det är utan allt ändamål, ty den nytta käranden skulle hafva af vitena, att få svaranden till tinget, den vinner man ej genom detta sätt att gå till väga. Såsom det nu är stäldt, får svaranden ofta nog betala mycket, men käranden får ändock vänta; enligt Kongl. Maj:ts förslag åter hoppas man att svaranden, om han är förståndig, skall af ett mindre bötesbelopp, som genast uttages, förmås till inställelse, och derpå vinna båda parterna.

Det andra fallet är att svaranden har laga förfall, men fått det i sista stund eller af annan anledning icke hunnit kungöra rätten detsamma. För honom vore det hårdt, om böterna uttoges genast, ty han har all utsigt att få beslutet om böterna ändradt i högre rätt. Men just för detta fall är sista punkten i förslaget tillagd: "visar svaranden innan sakens slut, att han haft förfall och ej kunnat rätten det kungöra, gånge böterna åter". Svaranden har härigenom fått en utväg att innan sakens slut vända sig till samma rätt för att få böterna åter, och genom tillämpning af detta stadgande hoppas jag, att det sällan, om någonsin, skall komma i fråga att böter komma att uttagas af en svarande, som haft laga förfall. Böterna uttagas nemligen, som vi veta, icke genast vid hvarje rättegångs dags slut, utan först vid tingets slut, sedan saköreslängden utfärdats. Detta stadgas uttryckligen i 2 kap. 8 § Rättegångsbalken. Då nu svaranden naturligtvis haft sin sak före å någon af rättegångsdagarne vid tingets början eller vid början af ett allmänt sammanträde, derest tinget är indeladt i sådana, har han tid på sig att anmäla och styrka sitt förfall, i förra fallet från tingets början till dess slut och i det senare från allmänna sammanträdet början, till tingets slut. d. v. s. minst en månad, möjligen 3 å 4 månader eller ännu längre. Gör han det, så kan rätten redan vid samma ting besluta, att böterna gå åter, och beslutet härom kan i många fall intagas i samma protokoll, som i öfrigt förts vid tinget. Sålunda behöfver svaranden i detta vanligast förekommande fall hvarken betala ut några böter, eller ens lösa något särskildt protokoll för att återvinna dem. Försummar han sig åter så, att han låter hela tinget gå förbi utan att styrka sitt förfall, så förtjenar han ej att hjälpas genom lagstiftningens mellankomst. Han får då betala sina böter, vid nästa ting styrka sitt förfall och för rättens utslag derom betala vanliga lösen, tre kronor. Med utslaget vänder han sig till kronofogden, som återställer böterna och behåller utslaget såsom verifikation. Hvad beträffar kostnaderna för lösen af rättens beslut, medger jag att många skäl kunna tala för att dylika expeditioner skulle utlemnas utan lösen, men största delen af denna lösen, nemligen 2 kronor, utgör stämpelpappersafgift, och denna ligger det i Riksdagens hand att när som helst efterskänka.

Den högt ärade talare, som inledde denna diskussion, har i dag ytterligare utvecklade den åsigt, han uttalade redan förra gången denna fråga här afhandlades, att nemligen svarandepart, som blifvit fäld till böter, icke borde ega rätt att hos samma domstol, som ådömt böterna, söka återvinna dem, men att deremot honom borde tillerkännas rätt

att hos Hofrätten öfver beslutet föra klagan genom särskilda besvär, i stället för att för närvarande besvär få anföras endast i sammanhang med klagan i hufvudsaken. Denne talare vill, lika med Kongl. Maj:t och Utskottet, att böterna skola genast uttagas, men att svaranden inom viss kort tid skulle kunna öfver det beslut, hvarigenom böterna ådömts, anföras besvär i Hofrätten, som egde att, derest dertill funnes skäl, inhibera böternas uttagande intill dess slutligt yttrande öfver besvären hunnit meddelas. För min del betviflar jag ganska mycket, att en dylik förändring i förslaget skulle vara till fördel för svaranden. I det vanligast förekommande fall, att svaranden kan styrka sig hafva haft laga förfall för uteblifvandet, fastän han icke hunnit gifva sådant rätten till känna, blir det för honom både beqvämare och billigare att vända sig till samma domstol som ådömt böterna för att återvinna dem, än att nödgas anföras besvär i Hofrätten, hålla särskildt ombud som ingifver besvären och bevakar hans talan, samt lösa såväl inhibitionsbeslutet som det slutliga utslaget; allt utgifter, hvilka han icke gerna kan beräkna att få af någon motpart ersatta.

Angående förordning om böter för svarandeparts uteblifvande från underrätt.
(Forts.)

Men, säger man, svaranden kan hafva andra skäl till missnöje med rättens beslut, han kan t. ex. anse böterna vara satta för högt, och önska endast den ändring i beslutet, att bötesbeloppet nedsattes. En sådan ändring kan han enligt Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag icke vinna hos den rätt, som ådömt böterna. Men äfven i detta fall betviflar jag, att en svarande part skulle vara synnerligen betjenad med rättigheten att få anföras särskilda besvär, hvilken rättighet naturligtvis skulle utesluta möjligheten att klaga öfver bötesbeslutet i sammanhang med ändrings sökande i hufvudsaken. Är det en förmögen man, som blifvit dömd till 75 à 100 kronors böter, så, äfven om han anser sig hafva utsigt att i Hofrätten få böterna nedsatta till 50 kronor eller derunder, vill han näppeligen besvära sig med att för detta ändamål föra en särskild rättegång, utan han väntar hellre, tills han får se, om han har anledning att klaga i hufvudsaken. Är det en fattig part, för hvilken det kan vara af vigt att få böterna nedsatta med 5 till 10 kronor, så har han svårigen råd att derom föra en särskild rättegång. Jag är derföre öfvertygad, att svarandeparten, om han finge välja, i de allra flesta fall skulle föredraga Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag, som lemnar besvärsrätten orubbad, sådan den förut finnes.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid, men vill dock göra ännu en erinran. Den gäller de många fruktlösa försök, som inom Riksdagen gjorts för att få till stånd en lagförändring uti ifrågavarande afseende. Sedan alla dessa försök misslyckats, vände sig Riksdagen till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t ville låta utarbeta ett lagförslag i ämnet. Detta synes mig ådagalägga såväl att olägenheterna af nu gällande lagstiftning känts synnerligen betungande, som äfven att svårigheterna vid att få lagen på ändamålsenligt sätt ändrad äro ganska stora. När nu Kongl. Maj:t framlagt ett förslag, som vunnit godkännande icke blott af Högsta Domstolens flertal och Lag-Utskottet, utan äfven, efter någon jemkning, af Första Kam-

Angående förordning om böter för svarandeparts utblifvande från underrätt.
(Forts.)

maren, hemställer jag till dem af Andra Kammarens ledamöter, som verkligen vilja framgång åt sjelfva saken, att de — med uppoffrande af sina särskilda meningar, hvilka dock aldrig kunna på en gång tillfredsställas, då de ju sinsemellan äro mot hvarandra stridande — måtte förena sig om att antaga förslaget sådant det nu föreligger. Om Kammaren förkastar detta förslag och frågan sålunda förfaller, torde ett sådant beslut icke kunna af Kongl. Maj:t uppfattas på annat sätt, än att Riksdagen, med frångående af sina i 1879 års skrifvelse uttalade åsigt, numera finner de då öfverklagade olägenheterna icke vara svårare än att de väl kunna tills vidare fördragas. Jag hemställer om bifall till Utskottets förslag.

Herr Danielson: Efter det yttrande vi nyss fått höra från statsrådsbänken torde icke mycket vara för mig att tillägga, men då jag vid de föregående tillfällen detta ämne varit föremål för Kammarens öfverläggningar icke yttrat mig, vill jag nu begagna tillfället att angifva min ståndpunkt i frågan. Jag vill då säga, att min åsigt är, att Kammaren bör bifalla hvad Utskottet här föreslagit, och jag tror för min del icke, att detta förslag, om det blir lag, skall leda till så stora vådor, som man här velat göra troligt. Det lär väl icke för någon bland Kammarens ledamöter vara obekant, hurusom det i många rättgångar visat sig vara svårt, ja nästan omöjligt för en fattig käreande att få en svarande, som är förmögen, till tinget. Jag tror derföre, att, om man vill tillgodose den fattiges bästa, bör man obetingadt ställa sig på Utskottets sida och antaga förslaget. Om deremot detta förslag nu förkastas, så blir följden, såsom chefen för Justitiedepartementet äfven antydde, helt säkert den, att vi få vänta ganska länge, innan vi kunna få ett nytt förslag i ämnet. Då Riksdagen hos Kongl. Maj:t begärt utarbetande af det förslag, som nu blifvit framlagdt, så skulle det förefalla mig underligt, om denna Kammare nu skulle förkasta förslaget.

Jag skulle visserligen hafva önskat, att i sista momentet af förslaget funnits bestämmelse derom, att den bötfälde skulle ega rätt att återbekomma böterna utan att derföre behöfva vidkännas några kostnader. Men jag tror, att denna sida af saken icke har så stor vikt, som man velat tillmäta den. Ty, såsom vi redan hört, har Riksdagen i sin hand att genom förändrade bestämmelser i stämpelpappersförordningen reglera den saken och medgifva för ifrågakomna protokollsutdrag frihet från stämpelpappersafgift.

Huru jag än ser saken, kan jag icke finna annat än att det är skäl att bifalla Utskottets förslag, och jag kan icke tro, att några vådor deraf kunna uppstå. Jag anser, att vi böra så mycket hellre bifalla Utskottets hemställan, som Utskottet om detta beslut varit så enigt, att endast en enda ledamot deremot reserverat sig.

Jag tager mig således friheten att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr C. Carlson: Jag kan icke neka till att föreliggande sammanjemkningsförslag af mig mottagits med vemodets känslor. Andra punkten i Kongl. Maj:ts förslag, mot hvilken de största betänklighe-

terna förekommit, har Utskottet låtit oförändrad kvarstå; och Utskottet har icke ens ansett det löna mödan att söka i detta fall åstadkomma någon sammanjemkning, ty, såsom en af Utskottets ledamöter, här yttrat, Första Kammaren ville hafva det så. För icke länge sedan hörde vi en talare säga, att af två onda ting man borde taga det minst onda, och jag tror att man i förevarande fall äfven bör göra det samma. Hvar och en vet, att enligt gällande lag högst få omständigheter utgöra laga förfall. Dessa äro: sjukdom, dödsfall inom familjen och andra dylika förhållanden. Men det finnes äfven andra omständigheter, som innefatta förfall, fastän de icke hänföras till de i lagen uppräknade laga förfallen. Sådana äro, såsom en talare påpekat, fattigdom, brist på kläder och otjenlig väderlek. Man kan vara just icke precis sjuk, men dock icke heller åtnjuta fullständig helsa, och man ser sig derföre nödsakad att uteblifva från rätten. Skulle nu någon, som kan åberopa så beskaffade förhållanden såsom ursäkt för sitt uteblifvande, underkastas sådant äfventyr, som i föreliggande förslag är stadgadt, så skulle detta vara särdeles obilligt. Då Riksdagen 1879 ingick till Kongl. Maj:t med en skrifvelse angående förhöjda böter för part vid förfallolöst uteblifvande, grundades denna skrifvelse på Lag-Utskottets i ämnet afgifna utlåtande. Men i detta utlåtande kan jag dock icke återfinna något uttalande om att böterna skola hos den bötfälde genast uttagas, utan Lag-Utskottet hade endast föreslagit att böterna skulle förhöjas. Dessutom har ju en svarandepart den risken att, om han onödigtvis uteblifver från rätten, han får betala större rättegångskostnader. Så viktigt är det väl för öfrigt icke att i ett rättegångsmål få en svarandepart instäld vid domstolen, att man skall behöfva tillgripa sådana medel, som här äro föreslagna, för att tvinga honom dertill, ty vill han tillstålla skada för sin kändepart, så kan han på många andra sätt åstadkomma detta. Svenska folket är ännu icke så demoraliseradt att det behöfver så stränga lagar. Då man nu vill stifta en sådan sträng lag för folket, skulle jag icke utan blygsel kunna möta mina kommittenter, om jag icke deremot på det kraftigaste uttalat min protest.

Jag får således, Herr Talman, anhålla om rent afslag å såväl Kongl. Maj:ts proposition som ock å Utskottets föreliggande sammanjemkningsförslag.

Herr August Peterson i Hasselstad: Då denna fråga senast behandlades inom Kammaren, instämde jag i Presidenten Bergs yttrande. Jag gjorde det på grund af de klara skäl, som han framhöll, och hvilka skäl jag fann vara särdeles behjertansvärda. Nu har Lag-Utskottet sökt medla mellan de olika besluten, som fattats i de båda Kamrarne, och kommit till det resultatet, att Utskottet föreslagit en nedsättning från 200 kronor till 100 kronor i maximibeloppet af böterna för svarandeparts uteblifvande. Men jag anser, att äfven detta maximum är satt alldeles för högt. Ty man kan tänka sig, att det finnes förhållanden inom de olika domsagorna, som föranleda till att en svarandepart i många fall utan eget förvållande kommer att uteblifva från rätten. Särskildt kan sådant inträffa i fråga om den dom-

*Angående
förordning
om böter för
svarandeparts
uteblifvande från
underrätt.
(Forts.)*

Angående
förordning
om böter för
svarande-
parts ute-
blifvande från
underrätt.
(Forts.)

saga, inom hvilken jag är bosatt. Till denna domsaga höra flera större öar, belägna i hafvet, hvilka äro bebodda af tusentals personer; och från den tid, jag suttit såsom nämndeman i rätten, har jag den erfarenheten, att dessa öboar till följd af storm och svårt väder ofta icke uti sina små fiskarbåtar kunnat komma i land så tidigt, att de i rätt tid kunna inställa sig vid tinget. När detta inträffat, då tingen räckt i 8 dagar, så är det lätt att inse sådant numera, då tingssammanträdena icke vara längre än tre dagar, ännu oftare kommer att inträffa. Dessa öboar, som ofta hafva rättgångar vid tinget, och lika ofta händer, att käranden bor på fastlandet eller der har sitt ombud, skulle således, derest de äro svarandeparter, kunna komma att ådömas dryga böter för uteblifvande, utan att de dertill varit vållande. Om böterna dessutom skola genast uttagas hos dem, skulle sådant medtaga en stor del af deras tillgångar och mången gång förstöra deras ekonomiska ställning. De ega visserligen hemman; men dessa äro af ringa värde och deras hufvudsakliga näring utgöres af fiske.

På grund af hvad jag sålunda yttrat och då Lag-Utskottet icke ansett sig böra nedsätta bötesbeloppet till 25 kronor i enlighet med Andra Kammarens beslut, ber jag att få instämma i Herr Bergs nu gjorda yrkande om afslag.

Herr Berg: Jag anhåller till en början att få betyga Herr Statsrådet och Obefen för Justitiedepartementet min tacksamhet därför, att han behäget behagat meddela de skäl för Lag-Utskottets hemställan, hvilka jag i dess betänkande förgäfvos sökt finna. En af Utskottets ledamöter framställde såsom skäl för den hemställda Utskottet gjort, att, då båda Kamrarna stannat i olika beslut i frågan, hade Utskottet ingen annan utväg än att föreslå den ena Kammaren att afstå från sin mening och instämma i den andres, och han frågade huru vi trodde Första Kammaren skulle hafva upptagit om Utskottets hemställan gått derpå ut, att Första Kammaren med frånträdande af sitt beslut skulle förena sig med Andra Kammaren. Enligt min tanke borde Utskottet hafva tagit hänsyn till *båda* Kamrarnes mening och sökt sammanjemka, der sammanjemkning låtit sig göra. Detta hade, efter hvad jag tror, kunnat ske t. ex. på det sätt att Utskottet, med nedsättning i första punkten af maximum för bötesbeloppet, inbjudit *dels* Första Kammaren att utesluta andra punkten af förslaget, hvilken af Andra Kammaren ogillats, *dels åter* Andra Kammaren att låta den gjorda tilläggsbestämmelsen angående böternas fördelning förfalla samt vidare hemställt att andra stycket i förslaget, angående böternas omedelbara uttagande, väl måtte antagas med den lydelse det enligt Kongl. Maj:ts af Första Kammaren godkända proposition hade, men med den modifikation, i anledning af de inom Andra Kammaren uttalade åsigt, att den bötfälde kunnat genast öfverklaga beslutet. Hade ett sammanjemkningsförslag i det syftet erbjudits, då hade Kamraren kunnat antaga detsamma med bibehållen krigsära, men att helt enkelt begära, att Andra Kammaren, ehuru den med vetskap att Första Kammaren antagit Kongl. Maj:ts proposition oförändrad, funnit sig

för sin del föranlåten att deri göra väsentliga ändringar, likväl icke måtte vidhålla dessa, utan gå in på Första Kammarens beslut, detta är ett sätt att sammanjemka, som jag åtminstone icke kan anse vara riktigt. Om det nemligen anses nödigt, att den ena af Kamrarne frånträder sitt en gång fattade beslut och förenar sig med Medkammaren, synes mig att man med en dylik framställning hellre bör vända sig till den Kammare, som först uttalat sig i frågan, än till den, som, med kändedom om den andres beslut, ansett sig, på grund af deremot förekomna anmärkningar, böra yttra en derifrån afvikande mening.

Då jag nu anhåller att i korthet få bemöta de skäl, som blifvit anförda för förslaget, sådant det nu föreligger, skall jag icke uppehålla mig vid frågan om ansvar för förfallolöst uteblifvande vid första rättegångstillfället. Båda Kamrarne hafva nemligen varit ense derom, att ansvar med latitud för böterna för sådant fall borde bestämmas, och, ehuru jag icke anser en dylik ansvarsbestämmelse vara lämplig, anser jag icke mig tillständigt att vidhålla min anmärkning i denna del, utan måste underordna min åsigt under båda Kammarnes beslut. Deremot har jag fäst mig vid den bestämmelsen att uteblifvande äfven vid senare rättegångstillfällen skulle för svaranden föranleda till särskild ansvarspåföljd, under det att sådan påföljd deremot icke stadgats för käranden, om han försummar att iakttaga inställelse och sålunda gifver anledning till uppskof. Jemte det obehöfliga och stundom obilliga uti ifrågavarande stadgande har jag sökt framhålla den brist på likställighet mellan parterna, som deraf föranledes. Jag har nemligen icke kunnat fiuna någon förklaringsgrund hvarföre den ena parten skall ådömas höga böter, ända till 100 kronor, som genast måste utbetalas, om han förfallolöst uteblifver å dag, till hvilken saken blifvit uppskjuten, men den andra snart sagdt saklöst kan begå hvilka försummelse som helst i detta åseende, och till och med i det fall, att han finnes hafva mot klara skäl och bättre vetande af arghet dragit vederparten inför rätta, icke kunna dömas till högre straff, än böter till belopp af högst 20 daler silfvermynt eller 10 kronor.

Såsom skäl hvarför det skulle vara nödvändigt att för svarandens uteblifvande äfven vid senare rättegångstillfällen i lagen stadga böter, har Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet nu åberopat, att en del domare, vid meddelande af uppskofsbeslut, icke, om svaranden då vore tillstädes, plägade förelägga honom inställelse vid vite. I fråga åter om kärandens och svarandens likställighet fann Herr Statsrådet anmärkningen i detta hänseende icke hafva något att betyda, på den grund att domaren, om han uppskötte ett mål för någon omständighet till annat rättegångstillfälle, kunde enligt 16 kap. 6 § Rättegångsbalken förelägga käranden inställelse vid vite. Men jag hemställer, om det är antagligt, att den domare, som icke tilltror sig kunna förelägga en tillstädes varande svarande, vite för förnyad inställelse, skall förfara annorledes då det gäller käranden? Mig synes derföre naturligast, att antingen båda parterne skola hafva lika ansvar för uteblifvande eller också att det i hvarje fall må bero på domarens pröfning huruvida något särskildt äfventyr må erfordras för att tillhålla vare sig käranden eller svaranden att iakttaga inställelse.

*Angående
förordning
om böter för
svarande-
parts ute-
blifvande från
underrätt.
(Forts.)*

Angående
förordning
om böter för
svarande-
parts ute-
blifvande från
underrätt.
(Forts.)

Det anfördes också från statsrådsbanken såsom ett ytterligare skäl därför att särskild ansvarspåföljd för uteblifvande från senare rättegångstillfällen blefve för svaranden i lag stadgad, att derigenom denna påföljd kunde genast tillämpas och således vore mera verksam än ett förelagdt vite, som ej finge uttagas för än beslutet vunnit laga kraft. Men det är ju just denna omständighet, nemligen att väl de böter, som åläggas svaranden för uteblifvande, men *icke* de viten, hvartill käranden för enahanda försummelse fälles, skola omedelbart uttagas, som utgör en af de hufvudsakligaste anmärkningarne mot förslaget. Det är just deri jag anser att likställigheten parterne emellan brister. Man säger att det ligger så stor vikt vid att hindra svaranden att uteblifva, men jag vågar påstå att, om detta eger någon grund, är det just vid första rättegångstillfället; har han deremot en gång iakttagit inställelse och afgifvit svaromål, och domaren sedermera har makt att ålägga honom inställelse vid vite eller äfventyr att målet afgöres utan hinder af hans bortovaro, då kan jag icke förstå hvarföre det dessutom skall särskildt för honom behövas någon ytterligare straffpåföljd.

Man har erinrat att om käranden uteblifver vid första rättegångstillfället, så afskrifves saken och stämmer han icke svaranden ens inom en månad eller sist vid nästa ting, så är svaranden fri. Jag erkänner att detta äfventyr är ganska allvarsamt, men det gäller blott om första rättegångstillfället, och det är ej derom, utan endast om försummelse vid senare rättegångstillfällen jag talat, då jag anmärkte att svaranden ej är likställd med käranden, och jag ber att få upprepa att ganska ofta och alldeles icke endast i undantagsfall uppskof i rättegången uppstå på grund af kärandens begäran att få förebringa bevisning, och att det således icke kan antagas såsom regel, att det blott är svaranden, som ger anledning till uppskof.

Hvad slutligen angår frågan om rättighet för svaranden att få särskildt öfverklaga det beslut, hvarigenom han blifvit fäld till böter, har Herr Statsrådet anmärkt, att om svaranden icke haft förfall, eller icke anmält det, så får han skylla sig sjelf, men har han haft förfall, som han varit förhindrad att anmäla, så kan han sedermera återfå sina böter. Ja, det är ganska riktigt, det kan han göra; men det kan hända, såsom jag redan en gång förut erinrat, att svaranden väl icke haft förfall eller icke anmält det, men ändå kan hafva skäl att vinna ändring i beslutet. Svaranden kan ju t. ex., såsom nämnt är, anse sig icke varit rätteligen stämd och på grund deraf eller af andra af mig uppgifna skäl *i god tro* uteblifvit, ehuru han ej haft laga förfall. I dessa fall kan han ej utan klagan i högre rätt återfå sina böter eller vinna nedsättning i bötesbeloppet. Man säger den omständigheten att böterna genast få tagas ut vara så viktig; ty derigenom skulle äfventyret blifva tillräckligt verksamt. Jag medger visserligen detta, men icke blir äfventyret mindre verksamt, derföre att beslutet får särskildt öfverklagas. Derigenom skulle fast hellre vinnas den fördel, att äfventyret kunde tillämpas äfven mot sådana verkligt tredskande svarande, som känna till den icke så alldeles svåra konsten att göra sin egendom oåtkomlig för utmätning, och mot

hvilka föreskriften om böternas omedelbara uttagande förlorar en stor del af sin verkan, om böterna icke, förr än saken blifvit slutligen afgjord, få förvandlas. Efter min åsigt är det nuvarande stadgandet att böter och viten, hvilka för försummelser i rättegången ådömas, icke få uttagas förrän sjelfva målet blifvit afgjort och beslutet vunnit laga kraft, icke lämpligt. Jag tror således att ändring i det samma bör ske. Men jag kan icke förstå hvarföre denna ändring skall afse endast det fall, då försummelsen ligger svaranden till last och icke äfven då käranden gjort sig dertill skyldig.

Det yttrades äfven af Herr Statsrådet, att det mången gång skulle vara fördelaktigt för svaranden att slippa anförda särskilda besvär öfver bötesbeslutet, och att det skulle vara bättre för honom att få öfverklaga det i sammanhang med hufvudsaken. Detta kan jag dock icke för min del rätt fatta; ty har svaranden anledning att klaga, så är det ju bättre för honom att ju förr, desto hellre få göra det. Det är dessutom icke sagdt att svaranden skall tappa i hufvudsaken; man ser ju rätt ofta exempel på att svaranden är den vinnande, men fastän han vunnit, skall han ändock nödgas att fullfölja saken till Hofrätten endast för att få bötesbeslutet undanröjdt. Det kan visserligen inträffa — det vill jag icke bestrida — att i förevarande, liksom i andra fall, böter någon gång kunna ådömas till så ringa belopp, att kostnaden för besvärns anförande är större, så att den bötfälde hellre underkastar sig att betala böterna, än besvärar sig, men då inser jag icke heller någon fara af att beslutet utan afvaktan af sakens slut får vinna laga kraft och gå i full verkställighet. Sådana kunna förhållandena likväl vara, att det ligger vikt på att parten får genast öfverklaga beslutet, ty när en latitud i sådant fall som detta är bestämd, får man icke förutsätta att domaren alltid skall hålla sig till minimum af straffbestämmelsen. Han kan nemligen föreställa sig att svarandeparten är en rik man, ehuru han icke är det, eller att svaranden är frånvarande af tredska, ehuru för honom högst viktiga skäl förefinnas för bortovaron, och derföre bestämma böternas belopp högre än eljest skulle hafva varit förhållandet. För den, som sålunda hotas med utmätning för ett kanske rätt betydligt belopp, kan det vara ganska viktigt att få anförda särskilda besvär hos Hofrätten, och möjligen, innan utmätningen hinner fullbordas, erhålla inhibition deraf. Detta hindrar icke, att man kunde bibehålla det stadgandet i förslaget att, om svaranden visar laga förfall, han utan besvär återfår de ådömda böterna. Men just i den händelse att han icke kan visa laga förfall, men dock kan vara berättigad att få ändring i rättens beslut, kan det vara af vikt för honom att få vända sig till högre domstol.

Då min åsigt i saken icke rubbats af de skäl, som å motsidan anförts, nödgas jag således vidhålla mitt förra yrkande. Naturligtvis skall jag ganska lugnt upptaga, om Kammaren anser sig med frångående af sitt förra beslut kunna bifalla Utskottets förslag.

Herr P. G. Petersson: Efter det myckna, som yttrats i denna fråga, kan det egentligen icke vara något vidare att tillägga, men jag

Angående förordning om böter för svarandeparts utelämnande från underrätt.
(Forts.)

Angående förordning om böter för svarandeparts utelblifvande från underrätt.
(Forts.)

skall ändå bedja att få säga några ord. Man har haft åtskilligt att anmärka emot Utskottets förslag derutinnan, att de böter, som ådömts en svarandepart för utelblifvande från rätten, skulle kunna genast uttagas. Jag medger gerna att dessa betänkligheter kunna vid första påseendet förefalla berättigade, men när det i förslaget vidare heter: "visar svaranden innan sakens slut, att han haft förfall och ej kunnat rätten det kungöra, gånge böterna åter", så synes det mig som borde man kunna låta dessa betänkligheter fara. Ty om svaranden kan visa förfall, men underlåter att göra det, då må han skylla sig sjelf, emedan han i sådant fall ej kan betraktas annorlunda än som en tredskande part. På de ställen i landet, der numera vissa tider på året tingssammanträden hållas i hvarje månad, så kan ju en svarandepart, som icke haft tillfälle att inställa sig vid t. ex. första sammanträdet och derföre blifvit bötfäld, redan vid nästa sammanträde anmäla att han haft förfall, derest så varit förhållandet, och då äfven återfå böterna, i följd hvaraf den skada, han möjligen genom deras uttagande lidit, icke behöfver blifva så synnerligen stor, om ens någon. Underlåter han emellertid att begagua sig af denna sin rättighet, då må han äfven hafva sig sjelf att skylla för följderna deraf. Då således, efter mitt förmenande, någon fara icke gerna kan anses ligga uti förslagets antagande, såvidt det rör dess nu omnämnda del, och så många andra skäl tala för dess upphöjande till lag, så får jag för min del förklara, att jag kommer att rösta för bifall till detsamma.

Herr Sjöberg: Den ytterligare öfverläggning i detta ärende, som nu egt rum, har icke kunnat föranleda mig att i ringaste mån frångå den mening, som jag från början hyst om ifrågavarande förslag. Jag vill dermed dock icke hafva sagt, att ju icke förslaget kan innebära ganska stora förtjenster och om det varder upphöjdt till lag, möjligen kan blifva en ganska god sådan; men jag erkänner min oförmåga att inse såväl det ena som det andra. I fråga om Utskottets så kallade sammanjemkning af Kamrarnes olika beslut i ämnet, skall jag, för att icke längre uppehålla diskussionen, inskränka mig till att återopa hvad Herr Berg i icke mindre än tre anföranden framhållit. Jag kan icke neka, att, såvidt min erfarenhet sträcker sig, jag aldrig sett något märkvärdigare försök till sammanjemkning, än det Utskottet nu framlagt. Vanligen har man — jag kan åtminstone icke erinra mig annat — sökt att tillgodose såväl den ena som den Andra Kammarens mening, men i detta fall kan jag icke upptäcka något det ringaste spår till försök från det ärade Utskottets sida att gå Andra Kammarens mening till mötes, om jag icke skall såsom en synnerlig liberalitet anse, att, då denna Kammare bestämdt det högsta bötesbeloppet till 25 kronor, men Första Kammaren likasom Kongl. Maj:t till 200 kronor och sålunda, såsom Utskottet säger, "medium mellan de särskilda af Kamrarne antagna högsta bötesbeloppet 25 och 200 kronor utgör 112 kronor 50 öre", Utskottet haft den godheten att för Andra Kammarens skull sätta maximum något lägre eller till jemnt 100 kronor. Men dermed kan jag omöjligen se, att Utskottet ådagalagt någon god vilja i den af denna Kammare uttydda riktning, och

ännu mindre har Utskottet sökt att motivera det förslag, hvarmed det nu kommit fram, då detta förslag ju, som sagdt, i allt väsentligt utgör allenast ett upprepande af hvad Första Kammaren i ämnet beslutat. Jag vidhåller också den meningen, att Kongl. Maj:t i sitt förslag, likasom Utskottet i sitt tillstyrkande deraf, utgått från den synpunkten, att det i allmänhet är svarandeparten, som har orätt; kåranden har med få undantag rätten på sin sida, och svaranden bör därför hållas efter så mycket som möjligt. Min domareverksamhet har icke varit synnerligen långvarig, men jag har dock, äfven jag, någon erfarenhet i dylika värf, och under denna min verksamhet har jag icke kunnat finna, att en sådan uppfattning kan försvaras.

Nu har man, i afseende på högsta bötesbeloppet, i dag likasom då frågan senast förevar, framhållit, att man icke behöfver befara, att domaren i allmänhet skall tillgripa det högsta beloppet; och när detta uttalats af chefen för Justitiedepartementet, så måste det naturligtvis innebära en ganska god tröst. Men i fråga om böternas uttagande gafs oss förra gången af en ledamot af Lag-Utskottet den trösten, att om utmätningsmannen, när han hos svaranden instälde sig med utdrag af saköreslängden, funne, att denne kunde anföra giltiga skäl för sitt uteblifvande från domstolen, så skulle utmätningsmannen icke uttaga böterna. Den trösten hafva vi dock icke fått höra i dag och sålunda lär något hopp i det afseendet icke vidare gifvas. Men då, och i alla händelser, kvarstår också det, efter mitt förmenande, orimliga, att hos en person, som utan att vara hörd blifvit fäld till böter, dessa böter kunna uttagas och hans egendom utmätas, utan att det måhända blir honom möjligt att återfå denna egendom. Jag kan därför icke heller nu med min röst bidraga till förslaget antagande, utan vidhåller den mening, som af den förste talaren, Herr Berg, på ett så förtjenstfullt sätt försvarats, likasom jag äfven instämmer i hans yrkande om afslag.

*Angående
förordning
om böter för
svarande-
parts ute-
blifvande från
underrätt.
(Forts.)*

Herr Johannes Jonson: Här har gjorts så många anmärkningar emot Utskottets förslag, att jag ansett mig böra begära ordet för att i någon mån söka försvara de åsigt, som hos Utskottet gjort sig gällande.

Hvad först angår den af Utskottet gjorda sammanjemkningen af Kamrarnes olika beslut, så finna herrarne att Utskottet nedsatt bötesmaximum mer än till hälften af de utaf Kamrarne antagna högsta bötesbeloppen tillsammansagna. Hvad angår sista punkten i förslaget, hvilken af denna Kammare uteslöts, då frågan förra gången här förevar till behandling, så är det ju alldeles tydligt, att, då Första Kammaren biföll Utskottets förra förslag, hvilket stod i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts proposition, det icke varit möjligt att i detta hänseende åstadkomma någon sammanjemkning, då det ju icke kan låta sig göra att sammanjemka två så alldeles mot hvarandra stridande beslut. Följaktligen fans det ingen annan utväg för Utskottet än att frånträda Andra Kammarens beslut och behålla senare delen af det ursprungliga förslaget.

Här har framhållits, att det skulle vara förenadt med så stora vådor att antaga Utskottets förslag. För min del kan jag icke dela

Angående förordning om böter för svarandeparts utelblifvande från underrätt.
(Forts.)

denna åsigt, utan måste anse dessa vådor vara mera skenbara än verkliga. Enligt nu gällande bestämmelser i 12 kap. 2 § Rättegångsbalken kan en svarandepart, som utelblifver från rätten, fällas till böter, och dessa torde under den tid, som denna lag varit gällande, hafva utgått på samma sätt, som de enligt nu föreliggande förslag skulle komma att utgå. De vanliga ordalagen uti domstolarnes beslut rörande svarandeparters utelblifvande äro, att, jemte det svaranden, som hela tinget utelblifvit, fällas af denna anledning till böter, saken uppskjutes till nästa ting, och jag kan icke finna att det bör blifva någon förändring härutinnan, med undantag naturligtvis af att bötesbeloppet kommer att sättas högre.

Jag måste beklaga, att förslaget icke äfven innehåller något om böter för vittnens utelblifvande, derom 1879 års Riksdag jemväl önskade förändrade bestämmelser. Detta är dock en sak för sig, och då vi verkligen så väl behöfva ett kraftigt medel att göra det mindre lätt än det hittills varit för en svarandepart att kunna efter behag uppehålla en rättegång nära nog huru länge som helst, så synes det mig, som borde man vara belåten med detta förslag, emedan det åtminstone i någon mån kan afhjelpa detta så mycket öfverklagade missförhållande. Man har visserligen sagt, att äfven kåranden borde kunna ådömas böter, ifall han från rätten utelblifver. Men med honom är det ett annat förhållande, då han ju genom sitt utelblifvande kan riskera att förlora sin sak. Då deremot på ett måls utgång ofta kan bero kårandens hela förmögenhet och det icke bör kunna få på svaranden bero, att rättegången utdrages år från år, så kan jag således icke annat än yrka bifall till ett förslag, som försätter kåranden i en tryggare ställning i detta hänseende.

Herr And. Persson: Jag har icke begärt ordet för att yttra något i sak, då jag uttalat mina åsikter i detta hänseende vid det tillfälle, då frågan senast förevar till behandling, utan har jag begärt ordet med anledning deraf, att tvenne talare på stockholmsbänken ifrågasatt Utskottets goda vilja att åstadkomma en sammanjemkning af Kamrarnes olika beslut i frågan. Jag medgifver gerna, att man kan mot Utskottets förslag framställa åtskilliga anmärkningar, men jag tror att, om man ville se saken sådan den är och taga hänsyn till hvad här i dag uti frågan yttrats från statsrådsbänken, man icke bör tillmäta dessa anmärkningar allt för stor betydelse. Vill man derföre framgång åt sjelfva saken, så synes det mig, som om man icke har fullt berättigade skäl att afslå förslaget.

Man har här talat om den fermeté, hvarmed Utskottet affärdat frågan, äfvensom uttalat den förmodan att, då Utskottets betänkande tillkommit i en så hastig vändning, Utskottet icke skulle hafva tagit behörig hänsyn till de anmärkningar, som mot förslaget framställdes, då frågan senast förevar till behandling, och detta desto antagligare som det protokoll, hvilket innehåller diskussionen härom, icke hunnit tryckas och utdelas, innan Utskottet framlade sitt sista betänkande. Häremot skall jag be att få erinra, att det var egentligen ingenting nytt i sak, som yttrades vid nämnda tillfälle. En anmärkning, som

dervid gjordes och som gälde sjelfva ordställningen, har också blifvit iakttagen i Utskottets sammanjemkningsförslag.

Om jag rätt uppfattade Herr Bergs yttrande, så fäste han sig icke så mycket vid förslagets bestämmelser om bötesmaximum, medan deremot en annan talare, som dock instämde i Herr Bergs yrkande om afslag, gjorde detta nästan uteslutande på den grund, att Utskottet icke stannat vid det maximibelopp denna Kammare beslutat eller 25 kronor. Då första Kammaren bestämt detta belopp till 200 kronor, hemställer jag om det varit för Utskottet möjligt att härvid stanna vid denna Kammares beslut.

Det var med mycken förvåning, som jag hörde en talare på jönköpingsbänken, hvilken förut yrkat bifall till den Kongl. propositionen, i dag instämma med Herr Berg i yrkandet om afslag; men naturligtvis har han nu kommit på bättre tankar. Jag ber dock att få fästa såväl hans som Kammarens synnerliga uppmärksamhet på en sak, nemligen Riksdagens i ämnet redan uttalade åsigt, och icke minst den, som i denna Kammare uttalats. Herr Berg framhöll, att Andra Kammarens värdighet fordrade att Kammaren vidhölle sitt förut fattade beslut. Men min åsigt är den, att om förslaget nu faller, så få herrarne vänta åtskilliga år, innan det lyckas erhålla ett förslag, som undanrödjer de ofta öfverklagade missförhållandena i detta fall.

Jag har icke mycken erfarenhet om det är käranden eller svaranden, som vanligast är den tredskande parten och detta af den anledning, att jag hittills aldrig haft någon rättegång vid underrätt för egen del, utan har endast en eller annan gång der låtit anställa vittnesförhör i afseende å församlingens skyldigheter i fattigvårdsmål; men jag hyser dock den meningen, att i de allra flesta fall är det svaranden, som tredskas, men icke käranden.

Då således, efter min åsigt, öfvervägande skäl tala för bifall till förslaget, sådant det föreligger, så vågar jag hemställa att Kammaren behagade bifalla detsamma.

Herr J. Jonasson i Gullaboås: Herr Talman! Mine Herrar! Det är sagdt, att det är mycket lätt för en part att återfå sina utlagda penningar, då han vid följande ting styrker sitt förfall för utevaron från tinget. Men, mine Herrar, det torde icke vara så lätt att återfå hvad han utlagt; ty då böterna skola genast uttagas, och på samma gång äfven expeditiöslösen för utslag, så försummar väl icke exekutor att resa till stället och utmäta både det ena och det andra; och som exekutor ofta har flera mil att resa, så blifva exekutionskostnaderna vida större än böterna; ty för utslagslösen eger exekutor att taga resekostnad för sig och biträde.

Är det endast böterna, som uttagas och exekutor då icke får reseersättning, så kan det blifva ganska svårt för part att styrka sitt förfall, i synnerhet om han har flera mil till tingstaden och kan bestå sig egen skjuts. Inträffar nu sådant förfall, som icke kan för tillfället lagligen styrkas, så tagas böterna i alla fall ut, och om dessa böter, som kunna gå ända till 100 kronor för första utevaron, skola

Angående förordning om böter för svarandeparts utblifvande från underrätt.
(Forts.)

Angående
förordning
om böter för
svarande-
parts ute-
blifvande från
underrätt.
(Forts.)

uttagas på exekutiv väg utan rättighet att få anföra besvär i hofrätt, så kan han drabbas af orimliga förluster. Om han slutligen kan styrka hinder för sin inställelse vid rätten och berättigas få böterna tillbaka hos kronofogden, till hvilken han har flera mil, så får han dock ingenting tillbaka af alla de förluster, han härigenom fått vidkännas, hvilka kunna uppgå till mångdubbelt mot böterna, och det är just för denna stora orättvisa, som ligger deri att på förhand uttaga böterna, innan målet blir slutligen afgjort, som jag yrkar afslag på förslaget.

Herr Bokström: Jag skall icke länge sätta Kammarens tålamod på prof.

Det står i slutet af förslaget: "visar svaranden, innan sakens slut, att han haft förfall och ej kunnat rätten det kungöra, gånge böterna åter". Det är dock efter mitt förmenadne lättare sagt än gjordt. Jag hörde visserligen nyss från statsrådsbanken, att parten i detta afseende endast hade att, försedd med rättens protokoll, infinna sig hos vederbörande kronofogde. Jag tviflar icke på, att denna Herr Justitieministerns uppfattning är riktig och det verkligen *kan* så förfaras; men jag fruktar att uppbornsmännen i allmänhet äro af annan mening, hvartill jemväl några skäl förefinnas. Det finnes nemligen en Kongl. kungörelse af den 8 Juni 1850, som angifver huru medel, som i kronans kassa influtit, skola åter restitutionnsvis bekommas, och enligt föreskrifterna i denna kungörelse borde den restitution sökande svarandeparten infinna sig hos Konungens Befallningshafvande och der göra sina anspråk gällande. Konungens Befallningshafvande skall enligt samma kungörelser meddela formligt utslag, hvilket underställes Kongl. Kammarrättens pröfning; och sedan Kongl. Kammarrätten hört sitt advokatfiskalsembete, meddelar den sitt beslut. Först sedan Konungens Befallningshafvande fått del af detta beslut eger Konungens Befallningshafvande till sökanden utanordna dessa medel. Det skulle således, om berörda föreskrift fortfarande skall lända till efterrättelse, kunna komma att draga ganska länge om, innan böterna komme att gå åter, och jag fruktar för min del, att restitutionssökanden ofta nog skall få rätt mycket besvär, innan han ändtligen får sina böter tillbaka.

Det var blott detta jag ville nämna.

Herr Statsrådet von Steyern: Jag vill blott med ett par ord besvara den sista talarens anmärkning i afseende på svårigheten att få tillbaka ådömda och uttagna böter. För det första skulle denna svårighet drabba endast part, som försummat söka återvinning vid samma ting, då böterna ådömts. Och derjemte, om den af talaren påpekade författningen icke ändamålsenligt kan tillämpas å ifrågavarande fall, synes det mig icke böra möta några svårigheter att få den ändrad.

Herr Sjöberg: Jag tillåter mig, med anledning af ett yttrande af en ärad ledamot af Lag-Utskottet, hvilken senast försökt att försvara Utskottets förfarande i denna sak, att göra en liten erinran.

Talaren yttrade nemligen, att det vore så liten skilnad mellan hvad Kammarens öfverläggning i denna fråga vid det första och andra tillfället innehölle, att det var alldeles onödigt för Utskottet att taga del af Kammarens förhandlingar vid det senare. Är det verkligen så, så får jag bekänna, att jag icke har förmåga att inse riktigheten af denna uppgift. Tvärt om skulle jag vilja påstå, att vid det senare tillfället yttrades vida mera i sak än vid det förra. Men äfven om jag skulle antaga förhållandet vore sådant, som denne utskottsledamot uppgifvit, tillåter jag mig icke att uppmana det ärade Utskottet, men väl värdsamt anhålla, att det ärade Utskottet för framtiden ville vid slika tillfällen inhemta Kammarens mening, sådan den förefinnes i Kammarens tryckta protokoll. Det fans för närvarande icke den ringaste anledning att påskynda slutliga behandlingen af denna fråga, ty, efter hvad jag hört af ledamöter i Lag-Utskottet, — och jag hoppas, att Herr Anders Persson icke skall förneka detta — så är Utskottet i detta ögonblick alldeles öfverhopadt af göromål; och således var det icke af brist på göromål, som Utskottet kunde finna sig föranlåtet att icke inhemta de yttranden, som förekommo inom Kammaren vid det senare tillfället. Jag kan icke frångå den uppfattningen, att, om det ärade Utskottet läst detta andra protokoll, så hade också resultatet blifvit, att Utskottet i sitt sammanjemkningsförslag kommit till ett annat slut. Det synes mig snarare ligga en viss tanke uti detta påskyndande af saken, den nemligen att man ville komma ifrån de besvärliga anmärkningar, som vid det senare tillfället, då frågan förevar, riktades mot Utskottets utlåtande.

En annan ärad ledamot af Lag-Utskottet yttrade vid diskussionens början, att Utskottets arbete var mycket tungt och att Utskottet behöfde stödet af Kammarens bifall för att icke tyngden skulle kännas ännu större. Jag är så villig, som någon, att erkänna, att Utskottets arbete är mycket tungt, men det är tillika mycket ärofult, och då får väl det ena väga upp det andra. Men jag tillåter mig emellertid göra den lilla anmärkningen, att det äfven är mycket tungt för Kammaren att finna, att Utskottet icke fäst ringaste uppmärksamhet vid hvad i detta ämne inom Kammaren yttrats, och det är något, som en hvar af Kammarens ledamöter har rätt att känna sig missnöjd öfver.

Det var endast för att göra denna lilla erinran, till den kraft och verkan den hafva kan, som jag tillåtit mig besvara Kammaren med detta andra yttrande i frågan.

Herr Magnus Andersson: Jag skulle icke hafva yttrat mig i denna fråga, om jag icke blifvit uppkallad af en ledamot på skånebänken, Herr Anders Persson, hvilken yttrade sin förvåning öfver att höra, det jag, som förra gången jag hade ordet, talade för bifall till Utskottets hemställan, nu skulle hafva ändrat åsigt, då jag instämde med Herr Berg. Jag får då förklara, att, såvidt jag kunde uppfatta Herr Bergs yttrande riktigt, så yrkade han icke afslag, och äfven om jag i hufvudsak icke är fullt ense med honom, så tager jag dock hvarje förslag, som kan föra saken framåt. Men i en sak instämmer

*Angående
förordning
om böter för
svarande-
parts ute-
blifvande från
underrätt.
(Forts.)*

*Angående
förordning
om böter för
svarande-
parts ute-
blifvande från
underrätt.
(Forts.)*

jag med honom, nemligen den att jag anser käranden böra åläggas lika skyldigheter som svaranden. Jag har under den tid af 30 år, då jag varit ledamot af häradsrätt, erfarit, att det lika ofta varit käranden, som vållat uppskof som svaranden. Och att anmäla laga förfall före tingets slut, är ofta nog omöjligt för svaranden, åtminstone der, såsom förhållandet är i min hemort, målen handläggas den ena dagen och utslagen afkunnas dagen derefter och tinget således räcker endast några få dagar.

Jag tager, som sagdt, hvilket förslag som helst, blott detsamma förer frågan framåt.

Herr Liss Olof Larsson: Blott ett par ord.

Jag hade icke behöft yttra mig i denna fråga, eftersom jag förra gången den förelåg talade för bifall till den Kongl. propositionen; men då jag befarar, att det möjligen kan lyckas ordföranden i Nya Lagberedningen, Herr Presidenten Berg, och andra förslagens motståndare att tala ihjel detsamma, så har jag velat hafva till protokollet antecknadt, att jag är belåten med Utskottets förslag. Om vi icke antaga det, så befarar jag, att vi få hafva det nuvarande oeffträttlighetstillståndet kvar; och det vill jag icke vara med om.

Herr Berg sade, att det icke gick an att antaga det föreliggande förslaget derföre, att det icke, på samma gång det innehöll skärpta ansvarsbestämmelser för svarandens utevaro, äfven föreskrefve större ansvar för kärande och vittnen. Det gläder mig att höra ett sådant uttalande af Lagberedningens ärade ordförande; och jag hoppas, att han skall begagna sitt inflytande till att så fort ske kan afhjelpa denna olägenhet. Genom det föreliggande förslaget tager man likväl ett steg framåt i den rätta riktningen; och derföre vill jag understöja detsamma.

Jag ber att få påpeka, att denna fråga uppkom vid 1879 års riksdag genom en motion, väckt i Andra Kammaren af en landsortsrepresentant, med hvilken flere andra landsortsrepresentanter instämde. Och skrifvelsen blef godkänd af båda Kamrarna utan votering. Kamrarna voro således då ense om den förändring, till hvilken förslag nu föreligger i form af en, i enlighet med Riksdagens önskan afgifven Kongl. proposition. Lag-Utskottet har nära nog enhälligt tillstyrkt förslaget; första Kammaren har enhälligt antagit detsamma och så skulle vi säga nej, när Kongl. Maj:t fäst det afseende vid Riksdagens begäran, att ett förslag blifvit framlagdt just i den syftning, som Riksdagen velat. För min del får jag säga, att det ej skulle förvåna mig, om Kongl. Maj:t hädanefter komme att fästa bra ringa afseende vid en skrifvelse från Riksdagen, i fall det skulle visa sig, att Riksdagen, en kort tid efter sedan den i skrifvelsen anhållit om en sak och sedan Kongl. Maj:t på grund deraf framlagt förslag, skulle säga: nej, vi vilja icke hafva något sådant. Som sagdt, jag tror ej att Kongl. Maj:t skulle komma att fästa synnerligt afseende vid Riksdagens skrivelser.

Då det således förefinnes ett stort och verkligt behof af förändrade lagstadganden i detta ämne, synnerligast på landet, kan jag

för min del ej vara med om ett afslag å det förevarande förslaget, äfven om juridiska teorier skulle kunna uppställas deremot, hvarföre jag får yrka bifall till Utskottets sammanjemkningsförslag.

*Angående
förordning
om böter för
svarande-
parts ute-
blifvande från
underrätt.
(Forts.)*

Herrar *Granlund, Mejenqvist, Gunnar Eriksson, O. B. Olsson, Stormats Mathias Olsson, F. G. Sandwall, Näsman* och *Magnusson* instämde med Herr Liss Olof Larsson.

Herr Sven Nilsson: Jag skulle kunna afstå från ordet och instämma med Herr Liss Olof Larsson, men jag skall ändå be att få yttra ett par ord.

Då denna fråga den 1 Mars var före i Kammaren, förestälde jag mig verkligen, att det skulle gå med Herr Sjöbergs förslag så som det gått i dag. Jag var temligen öfvertygad om, att Lag-Utskottet måtte framlägga hvilket förslag som helst, i rigtning af bifall till den Kongl. propositionen, så skulle de, som äro missnöjda, ändå ej finna detsamma acceptabelt; och jag trodde redan då, att Herr Sjöbergs då gjorda yrkande slutligen skulle betyda ett rent afslag. De skäl, som han då anförde för sitt förslag, voro nemligen sådana, att jag tror det hade varit mera riktigt, om han redan då kommit till det yrkande, han i dag gjorde; ty denna uppfattning i frågan har han nog haft hela tiden, och man hade derigenom kunnat besparats en del onödigt arbete om denna fråga.

Det är naturligtvis ganska vanskligt, när man öfverlemnadt tvenne olika beslut till ett Utskott för att söka få dem sammanjemkade, att kunna åstadkomma ett förslag, som tillfredsställer båda Kamrarne, sedan de uttalat sin mening i frågan, ty den ene vill hafva det på ett sätt, den andre på ett annat; och man finner således, huru orimligt svårt det är för ett Utskott att försöka sig på en sammanjemkningsväg. Jag föreställer mig likväl, att, om man vill gå igenom de anmärkningar, som uttalats i Andra Kammaren, då frågan förut förevarit, man af förhandlingarne skall finna, att de hufvudsakligen gälla den del af frågan, hvori Utskottet gifvit Andra Kammaren rätt; och jag trodde därför icke, att en sådan opposition mot det nu föreliggande förslaget skulle uppstå, som här varit fallet. Man har både vid föregående tillfällen och äfven nu upptagit frågan om att likställighet i nu förevarande afseende borde finnas mellan kärande- och svarandepart. Men i fråga om kärandepart föreligger ju nu icke något förslag, och jag föreställer mig att Lag-Utskottet skulle haft ganska svårt att framställa något sådant till Riksdagens antagande. Jag hemställer verkligen till Herr Berg, om enligt grundlagens bud något sådant skulle hafva företagits från Lag-Utskottets sida, såvida det icke velat stryka den delen af den Kongl. propositionen, som handlar om svarandepart, och på det sätt åstadkomma likställighet mellan kärande och svarande. Men detta är ju detsamma som ett rent afslag, och det är ju endast strängare bestämmelser emot svarandepart, som Riksdagen begärt i den lag, som här åsyftas.

För min del får jag säga, att jag har mycket stor sympati för Kongl. Maj:ts förslag och helst skulle hafva antagit det; men då jag

Angående förordning om böter för svarandeparts utblifvande från underrätt.
(Forts.)

funnit, att Första Kammaren antagit sammanjemkningsförslaget, skall jag för min del rösta för detta senare, under förhoppning att hos Högsta Domstolen och regeringen icke måtte mot detsamma framställas sådana anmärkingar, som göra det om intet. Jag kan icke föreställa mig annat än att, om Kammaren afslår detta förslag, den kommer i en högst ofördelaktig ställning till regeringen, då det ju var på Andra Kammarens initiativ och med dess enhälliga medverkan som 1879 en skrivelse afläts till regeringen i alldeles samma syfte som den nu föreliggande Kongl. propositionen. Jag hemställer, huru det skulle se ut, om Kammaren, sedan regeringen framlagt ett sådant förslag, som Kammaren begärt, skulle svara: nej det duger icke. Visserligen är det sant, att sedan 1879 tillkommit flere nya ledamöter i Kammaren, och att till följd häraf opinionen i Kammaren äfven kan hafva vändt sig, men då säkert är, att landet önskar en reform i detta syfte, tror jag ändå, att det vore högst oklokt af Andra Kammaren att nu afslå förslaget. För min del anhåller jag således om bifall till Lag-Utskottets förslag.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Det är visserligen mera än nog taladt i denna fråga, som nu för tredje gången förekommer till Kammarens behandling, men jag ber dock att få tillägga ett par ord för att påpeka, huruvida enligt min uppfattning den andre i ordningen af talarne på stockholmsbanken gjorde sig i sitt sista anförande skyldig till en icke obetydlig glömska. Han gick mycket hårdt åt Lag-Utskottet, som haft så mycket att göra, att det icke haft tid att läsa igenom diskussionen i frågan inom denna Kammare, och yttrade derjemte, att, om Utskottet genomläst denna diskussion, det otvifvelaktigt skulle hafva kommit till ett annat resultat. Jag säger, att talaren här gjort sig skyldig till en glömska, då han icke räknade Medkammaren. Hans bevisning är nemligen icke fullständig, såvidt han icke visar, att diskussionen i Första Kammaren gått i samma rigtning som här, något som kanske dock icke är händelsen. Vid detta fäste han emellertid intet afseende.

Hvad sjelfva saken beträffar, anser jag, att förslaget går i den rigtning, som Riksdagen och denna Kammare begärt, och att Utskottets senaste sammanjemkning går i den rigtning, som Andra Kammarens senaste beslut afsåg. Det förefaller mig därför, som det vore skäl att antaga Utskottets förslag; och i likhet med talaren på dalabanken tror jag nästan man kan fråga, hvad afseende Riksdagen har att af regeringen vänta på sina framställningar, då Riksdagen ena gången begär ett förslag, men, när det lägges fram, afslår detsamma.

För min del anhåller jag om bifall till Utskottets förslag, som jag anser vara en förbättring i nuvarande förhållanden.

Herr And. Persson: Jag ber endast få säga ett par ord. Jag vill icke tvista med Herr Sjöberg om äran att sitta i det ena eller andra Utskottet. Inför såväl honom som Kammaren skall jag deremot villigt erkänna, att *han* gör mera än försök att försvara sitt Utskotts utlåtanden, då han varit med pluraliteten inom Utskottet.

Särskildt gratulerar jag honom härtill, då vi komma att behandla den motion, som rörer frågan om utsträckning af den politiska rösträtten.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf Herr Talmannen propositioner, enligt de gjorda yrkandena, såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på afslag derå; och fann Herr Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Voteringen blef begärd, i anledning hvaraf en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Angående förordning om böter för svarandeparts utblifvande från underrätt.
(Forts.)

Den, som bifaller hvad Lag-Utskottet hemställt i Memorialet N:o 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Lag-Utskottets förevarande hemställan.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, utföll med 119 ja mot 51 nej; varande alltså det föreliggande sammanjemkningsförslaget af Kammaren antaget.

§ 6.

Godkändes Bevillnings-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 21, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående med Frankrike afslutade nya handels- och sjöfarts-traktater.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.